

## Osmanlı-Sırp İlişkileri (1347-1521)

### Ottoman-Serbian Relations (1347-1521)

Haldun EROĞLU\*

#### Özet

Osmanlılar, 1352 yılında Bizans İmparatorluğu'nun taht mücadelelerinde taraf olmuş, bu vesile ile Rumeli'de kalıcı olarak yerleşmiş, sonrasında Rumeli fetihlerine hız vermişlerdi. Osmanlıların, Rumeli fetihlerinde en çok mücadele ettikleri taraflardan biri de Sırlardır. Osmanlı-Sırp ilişkileri siyasî, askerî, ekonomik, sosyal, kültürel ve hatta evlilik yollarıyla inişli çıkışlı bir seyir takip etmiştir. Osmanlıların Sırp topraklarını ilk fetihleri ise I. Murat'ın, 1371 yılında Lala Şahin Paşa komutasındaki Osmanlı ordusunu görevlendirmesi ile gerçekleşti. Bu fetihten sonra Osmanlı-Sırp ilişkileri, kimi zaman savaşarak, kimi zaman müttefik olarak, kimi zaman ise akrabalık kurarak devam etti. Özellikle I. Bayezit-Timur mücadelesinde (1402 Ankara Savaşı) Sırp askerlerinin, Osmanlı saflarında Timur ordusuna karşı savaşmaları Osmanlı kaynaklarına yansımıştır. Bu durumun aksine Osmanlıların, Balkanlar'da Macarlar ve Anadolu'da Karamanoğulları ile yaptıkları mücadele, Macar-Karamanoğlu ittifakının doğmasına yol açarken, Sırlar bu defa Osmanlılara karşı Macar-Karamanoğlu ittifakı içerisinde yer almışlardı. Öte yandan Osmanlı-Sırp ilişkilerini akrabalıkla perçinleme çabaları, I. Bayezit ve II. Murat zamanına rastlar. Her iki Osmanlı hükümdarı da Sırp krallarının kızları ile evlilik yapmıştı. Bu evlilikler siyasî nedenlere dayanırken Sırlar, evlilik yolu ile Osmanlı saldırılarının önüne geçmeyi hedeflemiş, Osmanlılar ise Sırp topraklarındaki hâkimiyetlerine meşruiyet kazandırma amacını gütmüşlerdi. Osmanlı-Sırp ilişkileri, I. Süleyman'ın 1521 yılında Belgrad'ı fethi ile yeni bir döneme girdi. Bu fetih, Sırp topraklarında uzun süre devam edecek olan Osmanlı hâkimiyetinin de başlangıcı oldu.

**Anahtar Kelimeler:** Osmanlı, Sırp, Selanik, Semendire, Sırp kralı

---

\* Prof. Dr. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü  
ANKARA, eroglu@ankara.edu.tr

### Abstract

In the year 1352, the Ottomans became a party to the crown struggles of the Byzantine Empire and herewith settled in Rumelia permanently and afterwards they hastened performing conquests in Rumelia. Serbs were one of the nations with whom the Ottomans had to struggle the most in the course of the conquests performed in Rumelia. The Ottoman-Serbian relations followed a fluctuating course due to political, military, economic, social, cultural and even marital means. The Ottomans first conquered the land of Serbs in the year 1371 when the Ottoman army was charged under the command of Lala Sahin Pasha during the reign of Sultan Murat I. From then on, the Ottoman-Serbian relations continued either fighting against each other or becoming allies or founding blood relations between each other. In particular, the Serb soldiers' fighting against the army of Timur Khan being side by side with the Ottomans in the course of the struggle between Sultan Bayezid I and Timur Khan (Ankara Fight, 1402) have been tracked by Ottoman resources. By contrast with this fact, when an ally between Magyars and Karamanoglu people was founded because the Ottomans was struggling with the Magyars in the Balkans and with the Karamanoglu people in the Anatolia, the Serbs were involved in the ally between Magyars and Karamanoglu people. On the other side, reinforcing the Ottoman-Serbian relationships through blood relations was started at the era of Sultan Bayezid I and Sultan Murat II. Both Ottoman sultans married daughters of Serbian kings. Such marriages were based on political reasons, and the Serbs aimed at preventing the Ottoman invasions through marriage whereas the Ottomans aimed at legitimating their ambitions with respect to their sovereignty on the Serbian land. The Ottoman-Serbian relations entered into a new phase when Sultan Soliman I conquered Belgrade in the year 1521. The conquest launched the Ottoman sovereignty which would last long on the Serbian land as well.

**Key Words:** The Ottomans, Serbian, Thessaloniki, Smendrevu, Serbian king

Osmanlıların on dördüncü yüzyılın hemen başında Kuzeybatı Anadolu'da ortaya çıkması, yakın gelecekteki tarihî olaylar silsilesinin de habercisiydi. Tarihi açıdan kısa sayılabilecek bir süreçte, sadece Anadolu'nun kaderinde önemli bir rol oynamakla kalmayan Osmanlılar, aynı zamanda Balkan coğrafyasının tarihini ve sınırlarını da değiştirmiştir. Osmanlılar bunu yaparken çift taraflı strateji takip etmişlerdi. Bir yandan Orta ve Batı Anadolu'nun Müslüman Türk Beylikleri ile mücadelesini sürdürürken öte yandan Rumeli'ye geçerek Balkan topraklarını fetih politikaları içerisine dâhil etmişti.<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Osmanlıların Balkanlardaki fetih stratejileri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. H. Eroğlu, *Osmanlılar Yönetim ve Strateji, İstanbul 2007*, s. 71-93

Osmanlıların, Balkan topraklarını fetih stratejileri farklı unsurları içermektedir. İlk başta klasik fetih yöntemi olarak benimsenen savaş daha sonra değişik biçimlerle desteklenmiş ve Balkanlar'daki Osmanlı hâkimiyeti sağlanmaya çalışılmıştır. Özellikle ele geçirilen bölgelerin gayrimüslim halkları ile olan ilişkiler mutedil bir yönetim anlayışı ile sağlanıyordu. Daha da ötesi yerli askerî unsurlar timar erleri yapıp Osmanlı sistemi içerisine dâhil ediliyordu. Timar sistemine dâhil edilen guruplar arasında Sırp asil ve askerî sınıfları önemli yer tutmaktadır.<sup>2</sup>

Bu stratejiyi, ele geçirilen ya da geçirilmek istenen bölgelerde hüküm süren hanedanlıklarla sıhriyet bağı kurarak daha sağlam temeller üzerine inşa etme politikası takip etti. Balkanlardaki yerel hanedanlarla evlilik yoluyla kurulan akrabalık bağı, Osmanlı hâkimiyetinin Balkan coğrafyasındaki meşruiyetinin temel unsurlarından birini teşkil ediyordu.<sup>3</sup>

Balkan coğrafyasının Osmanlı hâkimiyetine girmesinde takip edilen bir diğer yöntem de Balkan devletçiklerinin hanedan üyeleri arasında baş gösteren taht kavgalarıydı. Özellikle Osmanlı siyasetinin ayrılmaz bir parçası olarak görülen taht mücadelelerine müdahale yöntemi, ister istemez taraflardan birini Osmanlı yönetimine bağlıyor ve böylece Osmanlıların desteklediği tarafın kazanması halinde Osmanlı hâkimiyeti bölgede tescillenmiş oluyordu.<sup>4</sup>

Osmanlıların Rumeli'ye ilk geçişinin nasıl olduğu üzerine yapılan değerlendirmeler<sup>5</sup> bir tarafa barakılarak bu geçişin sebepleri dikkate alındığında bunun Osmanlı genişlemesinde çok önemli bir yer tuttuğu görülür. Rumeli'ye geçiş sebepleri üzerine Osmanlı tarihlerine yansıyan dinî gerekçelerin öne çıkması kroniklerin üslubu<sup>6</sup> ile ilgilidir. Oysa bunun ötesinde Rumeli fetihlerinin coğrafî, siyasî, askerî ve ekonomik sebepleri göz ardı edilemez bir biçimde orta yerde durmaktadır.<sup>7</sup>

Bununla birlikte Rumeli fetihlerinde önemli rol oynayan Türk akıncıları, toprakların hem askerî açıdan ele geçirilmesinde etkin oluyor hem de fethedilen topraklara yerleşerek bölgenin Osmanlı hâkimiyetine ve sistemine girmesini sağlıyordu. Rumeli'de bunlar gerçekleşirken, fetihlerin sürekliliği açısından, aynı zamanda Anadolu'daki Müslüman Türk beyliklerini kendi himayeleri altına

<sup>2</sup> H. İnalcık, tarafından yapılan çok önemli bir çalışmada özellikle Sırp bölgesindeki timar sahibi Hristiyanların sayıları arşiv belgelerine dayanılarak ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Hristiyan timar sahiplerinin sayıları hakkında bkz. **Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi**, İstanbul 1996, s. 78vd.

<sup>3</sup> Haldun Eroğlu, **Osmanlılar Devlet ve Hâkimiyet**, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2016, s. 111-125

<sup>4</sup> H. Eroğlu, **Osmanlılar Devlet ve Hâkimiyet**, s. 126-141

<sup>5</sup> H. Eroğlu, **Osmanlılar Yönetim ve Strateji**, s. 72vd.

<sup>6</sup> H. Eroğlu, **Osmanlılar Devlet ve Hâkimiyet**, s. 13-35

<sup>7</sup> H. Eroğlu, **Osmanlılar Yönetim ve Strateji**, s. 76.vd.

almak, Osmanlılar için bir zorunluluktur. Nitekim Anadolu coğrafyasına hâkim olmanın yolu, rakip Müslüman Türk beyliklerinin ya ortadan kaldırılmasından ya da hâkimiyet altına alınmasından geçiyordu.

Bahsi geçen stratejilerin başarıyla uygulanması açısından on dördüncü yüzyılın hemen başında Osmanlıların eline Doğu Roma İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu sıkıntılı dönem dolayısıyla bulunmaz bir fırsat geçti. Esasında bu sıkıntı, Osmanlı-Doğu Roma ilişkilerini de şekillendirdi. Dolayısıyla Osmanlıların Balkan coğrafyasındaki genişlemesinde Doğu Roma İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu sıkıntılar ayrı bir yer tutar.

Doğu Roma İmparatorluğu'nun taht mücadelelerine ilk Osmanlı müdahalesi Orhan (1326-1362) döneminde olmuştu. Orhan'ın daha sonraları Rumeli'ye geçişlerinde çok önemli bir faktör olan Osmanlı-Doğu Roma (Orhan-Kantakuzenos) ittifakının temelleri Aydınoğlu Umur'un Kantakuzenos'a tavsiyesine dayanmaktadır. Doğu Roma İmparatoru Andronikos'un 1341'de ölümü ve oğlunun çok küçük yaşta olması, vesayetin Grand Domestik Kantakuzenos'a verilmesine sebep oldu. Vesayeti dolayısıyla imparatorluk tacı giyen Kantakuzenos'un imparatorluğu, muhalifler tarafından kabul görmeyince Kantakuzenos, Dimetoka'ya (Güvercinlik=Gümüşçay) giderek kendini imparator ilan etti. Kantakuzenos'un imparatorluğunu kabul etmeyen Edirne ve İstanbul'daki Doğu Romalılar ile Kantakuzenos arasındaki mücadelede vasî Kantakuzenos, Aydınoğlu Umur'dan yardım talep etmiş ve bu yardım ile ilk tehlikeyi atlattı. Umur'un, İzmir'in Latinler tarafından işgal edilip donanmasının yakılmasından sonra kendisine yardım edemeyeceği ve Orhan ile ittifak yapması tavsiyesi,<sup>8</sup> Kantakuzenos'u Orhan'a yöneltti. Kantakuzenos, Orhan'a bol miktarda para vermeyi ve her istediğini kabul edeceğini teklif etti. Hatta kızını Orhan ile evlendirdi.<sup>9</sup> Bu gelişmeler üzerine Orhan'ın 1347 yılındaki yardımı ile Kantakuzenos, küçük Ioannes ile beraber İstanbul'a girerek imparatorluğunu ilan etmişti.<sup>10</sup> Orhan'ın bu stratejisi Osmanlıların Rumeli'de yapacağı fetihlere zemin hazırladı. Hatta rahatlıkla denilebilir ki, Doğu Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasında, özellikle taht mücadeleleri yaşadıkları dönemde, Osmanlılardan, Sırlardan ve Bulgarlardan yardım istemeleri önemli rol oynamış, Osmanlılar bu fırsattan yararlanma becerisini gösterebilmişlerdi.<sup>11</sup>

Bunun en önemli göstergesi, Rumeli'ye geçişlerde kullandıkları Çimpe (Çimpi) kalesine yerleşmeleri, hatta bütün ısrarlara rağmen bir daha

<sup>8</sup> İ. H. Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi**, c. I, TTK yay. Ankara 1994, s. 133-134

<sup>9</sup> Doukas, **Decline and Fall of Byzantium to the Ottoman Turks**, (by Harry J. Magoulas), Wayne State University Press. Detroit 1975, s. 72-73

<sup>10</sup> H. İnalcık, "Osmanlı Devletinin Kuruluşu" **Türkler**, Sayı 9, Yeni Türkiye yay., Ankara 2002, s. 83-84, İ. H. Uzunçarşılı, **a.g.e.**, c. I, s. 135

<sup>11</sup> İ. H. Uzunçarşılı, **a.g.e.**, c. I, s. 139

boşaltmamaları idi. Genç Ioannes ile Kantakuzenos arasındaki taht mücadelesine Kantakuzenos lehine yardım amacıyla Çimpe kalesine yerleşen Orhan'ın oğlu Süleyman daha sonra gerçekleştirilecek Rumeli fetihleri için önemli bir atlama taşı elde etmiş oldu. Kantakuzenos'un Orhan'dan yardım istemesi üzerine Orhan'ın oğlu Süleyman komutasındaki Osmanlı ordusunun 1352 yılında Rumeli'ye geçmek için kendilerine verilen Çimpe kalesinden bir daha çıkmayarak Osmanlıların Rumeli fetihleri için bir üss olarak kullanılmasını sağladı.

Osmanlıların Rumeli'de başlattığı ilk akınlar sonrasında oluşturulan fetih stratejisinin önemli bir ayağı Osmanlı kaynaklarında *Laç*<sup>12</sup> olarak tanımlanan Sırp lar ve Sırp bölgeleri üzerine olanlardır. Zira Osmanlıların Rumeli'ye geçtiği yıllarda Sırp lar, Stefan Duşan'ın krallığı etrafında en güçlü dönemlerini yaşıyorlardı. Stefan Duşan'ın hedefleri arasında, tıpkı Osmanlılarda olduğu gibi, Bizans topraklarının yer alıyor olması ve Osmanlı-Doğu Roma ittifakının yoğun olduğu döneme rastlaması Osmanlılar ile Sırp ları karşı karşıya getirecekti. Dolayısıyla ekonomik ve siyasî çalkantı içerisindeki Bizans İmparatorluğu, Batı'dan Sırp ların doğudan Osmanlıların baskısı arasında sıkışıp kalmıştı.

Kısaca Sırp lar; Slavların miladi beşinci ve altıncı yüzyıllarda Tuna Nehri'nin kuzeyindeki Orta Avrupa topraklarını istila etmeleri ile birlikte bu gurubun içinde bulunmaları dolayısıyla bölgeye yerleşmişlerdi. Sırp lar esas olarak Çek toprakları ile Saksonya'da (Almanya'nın doğusunda yer alan eyalet) varlık gösteriyor olmalarına rağmen asıl yurtları bu bölgeler değildi. Kabile adlarındaki isim benzerliklerinden de anlaşıldığı üzere aslında İranlı kabilelerle birlikte yaşamaktaydılar. Sırp ların da içinde yer aldığı Slav guruplar, aslında tarımdan çok otlakçılıkla uğraştıkları için vahşi halk olarak tanımlanmaktadırlar.<sup>13</sup>

Yedinci yüzyıldan itibaren Hristiyanlığı kabul eden Sırp lar, Hırvatlarla birlikte Avarlardan boşalan topraklara akın ettiler. Bu akınlar sırasında Kosova'nın kuzeybatısındaki Rascia ile günümüzdeki Karadağ<sup>14</sup> topraklarını ele geçirdiler. Daha önce bu bölgeye yerleşmiş olan diğer Sırp larla birlikte yaşamaya

<sup>12</sup> Aşıkpaşazade, **Osmanoğullarının Tarihi**, (haz. Kemal Yavuz-M. A. Yekta Saraç) İstanbul 2003, s. 393, 394, 397, **İbn Kemal**, VII. Defter, (haz. Şerafettin Turan), Ankara 1991, s. 109, 110, 111

<sup>13</sup> Noel Malcolm, **Kosova-Balkanları Anlamak**, (terc. Özden Arıkan), İstanbul 1999, s. 47

<sup>14</sup> Crono-Gora, Nevâhi-i Erbaa, Padgoriçe=Titograd, gibi farklı dönemlerde farklı isimlerle de anılan bölgenin merkezi Çetine olarak bilinir. Son merkezi Podgoriçe'dir. Eski Yugoslavya Federasyonunun altı cumhuriyetinden en küçük olanı idi. Bkz. Tahir Sezen, **Osmanlı Yer Adları**, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü yay., Ankara 2006, s. 283. Bu çalışmadaki yer adları için Tahir Sezen'in çalışmasıyla birlikte ayrıca Nuri Albayrak'ın, **Osmanlı Yer Adları Sözlüğü**, İstanbul 2003 adlı eseri de kullanılmıştır.

başladılar. Dolayısıyla Slavların içerisinde yer alanların Sırp kimliğini benimsemeleri daha sonraları olacaktır. Bu dönemde henüz devletleşmemiş olan Sırlar, *Suipa* adı verilen bir kabile teşkilatlanması biçiminde örgütlenmişlerdi. Yedinci yüzyılın ortalarına gelindiğinde ise Sırların, Karadağ'ın kuzeyindeki bugünkü Arnavutluk'un kuzey bölgelerini ele geçirmeye başladıkları, Dıraç (Durazzo) ve İşkodra (Shkoder-İskenderiye) gibi belli başlı liman şehirlerine hâkim oldukları görülüyor. Sırların Kosova'ya doğru asıl yayılmaları on ikinci yüzyılın sonlarına doğru başlamıştı.<sup>15</sup>

İlk Sırp Devleti I. Mihael zamanında kuruldu. I. Mihael, 1077 yılında Papanın elinden taç giyerek ilk Sırp Devleti'nin temellerini atmış oldu. Daha sonra Sırlar tarafından farklı devletler kuruldu. Fakat bunlar arasında en kudretlisi 16 Nisan 1346 yılında *Ortodoks Çar* sıfatı ile Sırp, Bulgar, Yunan ve Arnavutların kralı olarak taç giyen Stefan Duşan'ın (1331-1354) başında bulunduğu Sırp İmparatorluğu idi. Üsküp'te taç giyen Stefan Duşan, Teselya (Thessalia=Yunanistan) ve Epir'i (İpiros=Çameria) ele geçirdi. Doğu Roma İmparatorluğu'nun Balkanlardaki topraklarını alarak imparatorluğunun sınırlarını iki katına ulaştırdı.<sup>16</sup>

Sırp Kralı Stefan Duşan'ın, Doğu Roma'nın Makedonya ve komşu topraklarını ele geçirme faaliyetlerine karşın Osmanlılar, Balkanlar'da, Doğu Roma İmparatorluğu'na yardım bahanesiyle yerleşmek için akınlarını sürdürüyorlardı. Bu sebeptendir ki Orhan'ın gittikçe artan şöhreti Stefan Duşan'ı, onunla ittifak yapma yoluna itmişti. Hatta gönderdiği elçisi ile Orhan'ın oğluna kızını vermeyi teklif etmiş, ancak Dimetoka'da (Güvercinlik=Gümüşçay) bulunan ve Bizans tahtına göz koyan Kantakuzenos, Duşan'ın elçisini ortadan kaldırarak bu ittifakı önlemişti. Orhan-Duşan ittifakının gerçekleşmemesi ve yeni ittifakların kurulmuş olması, Orhan ile Kantakuzenos'u yakınlaştırmışken iki hükümdar da Sırlardan uzaklaşacaklardı.

Yeni kurulan Osmanlı-Doğu Roma ittifakının sonucunda ilk Osmanlı-Sırp karşılaşması, 1347 yılında gerçekleşecekti. Orhan, Üsküdar'a kadar gelerek kayınpederi Kantakuzenos ile görüşmüş, Sırlara karşı yardım isteyen Kantakuzenos'a altı bin kişilik askeri birlik vererek başarı kazanmasını sağlamıştı.<sup>17</sup>

Orhan'ın Sırlara karşı elde ettiği ve şöhretini arttıran ilk başarısından sonra Osmanlı-Sırp karşılaşmasının ikincisi 1349 yılında gerçekleşti. Sırp Kralı Duşan, Selanik'i kuşatınca Doğu Roma İmparatorluğu, damadı Orhan'dan tekrar yardım talep etmiş bunun üzerine Orhan, oğlu Süleyman komutasındaki ordu ile Selanik şehrini Stefan Duşan'dan kurtarmıştı. Orhan'ın müttefiki

<sup>15</sup> N. Malcolm, **a.g.e.**, s. 48-50

<sup>16</sup> A. Halej, "Sırbistan" mad. **İ. A**, c. 10, MEB yay. İstanbul 1993, s. 559-560

<sup>17</sup> İ. H. Uzunçarşılı, **a.g.e.**, c. I, s. 135-136

Kantakuzenos'un oğlu Mateos'un da katıldığı bu savaşta yaklaşık yirmi bin kişilik kara ordusunun yanında Doğu Roma donanmasına yardım eden yirmi iki gemiden oluşan bir Türk filosu da yer alıyordu. Orhan, kara ve deniz ordusuyla Selanik şehrini Sırlardan kurtararak şöhretini arttırmakla kalmıyor, Doğu Roma İmparatorluğu için iyi bir müttefik olduğunu da göstermiş oluyordu.<sup>18</sup>

Osmanlı-Doğu Roma müttefikliği ileride tekrar Osmanlıları Sırlarla karşı karşıya getirdi. 1352 yılında Dimetoka'da (Güvercinlik=Gümüşçay) Sırp ve Bulgarlardan oluşan ordu, Kantakuzenos'un yardım talebi üzerine Orhan'ın şehzadesi Süleyman komutasında gönderdiği on bin kişilik birlik ile mağlup edilecekti.<sup>19</sup> Bu galibiyetten sonra geri dönen Süleyman komutasındaki Osmanlı ordusu, yerleşmiş oldukları Çimpe kalesinden çıkmayacak ve daha sonraki Rumeli fetihlerinde bu kale harekât noktası olarak kullanılacaktı.<sup>20</sup>

Sırlarla Doğu Roma İmparatorluğu arasındaki derin çatlağa karşın Osmanlı-Doğu Roma ilişkileri tahmin edilenin de ötesinde hızlı bir şekilde ilerledi. Bu durumdan çok memnun olmayan ve yaklaşık beş yıl içerisinde üç defa Osmanlı askerleri karşısında mağlubiyet yaşayan Sırp Kralı, Osmanlı-Doğu Roma ittifakını yok ederek Doğu Roma'nın hâkim olduğu topraklar üzerindeki emellerini gerçekleştirmek istiyordu. Bu amaçla, papanın kendisine elçi gönderip onurlandırmasını fırsat bilerek kâfir olarak tanımladığı Türklere karşı haçlı seferinde liderlik etmeyi teklif etti. Ancak Stefan Duşan'ın 1354 yılında ölümü, beklenen Sırp-Osmanlı karşılaşmasının bir süre gecikmesine yol açtı. Stefan Duşan'ın ölümü ve Osmanlı-Doğu Roma ittifakının çok güçlü olduğu bu süreç, Sırların aleyhine işlemeye başladı. Nitekim Orhan, IV Ioannes'ın oğlu genç Bizans hükümdarı Mateos'un teklifi ile Çimpe kalesinin karşısında bulunan Abidos'a<sup>21</sup> kadar askerlerini göndererek ordusunun yönünü Filibe'ye çevirdi. Burada Voichnas önderliğindeki Sırp ordusu ile yapılan savaşı kazanan yine Osmanlılar oldu. Hatta Voichnas'ı esir alan Orhan, esirini, Doğu Roma hükümdarına teslim ederek Osmanlı-Doğu Roma ittifakına sadakatini bir kez daha göstermiş oldu.<sup>22</sup>

Sırların, Stefan Duşan zamanından itibaren belirginleşen Doğu Roma arasındaki bu uyuşmazlıktan en çok Osmanlılar faydalanıyordu. Her ne kadar Osmanlı-Doğu Roma ittifakı her defasında Sırlarla yeni bir savaş anlamına

<sup>18</sup> İ. H. Uzunçarşılı, **a.g.e.**, c. I, s. 136

<sup>19</sup> İ. H. Uzunçarşılı, **a.g.e.**, c. I, s. 136, H. İnalcık, **Osmanlı İmparatorluğu, Klasik Çağ (1300-1600)**, (çev. Ruşen Sezer), İstanbul 2004, s. 15

<sup>20</sup> H. Eroğlu, **Osmanlılar Yönetim ve Strateji**, s. 84

<sup>21</sup> Abidos, Çanakkale'de kurulmuş eski bir yerleşim yeri olup, Anadolu kıyısındaki Nara Burnu'nda yer almaktadır.

<sup>22</sup> Nicolae, Iorga, **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi**, (terc. Nilüfer Epçeli), c. I, İstanbul 2005, s.196

gelse de Osmanlılar için bu durum Rumeli’de yeni fetihler için bulunmaz fırsatlar yaratıyordu.

1364 yılına gelindiğinde Osmanlı tahtında artık I. Murat (1362-1389) oturuyordu. Osmanlıların giderek artan gücünü kendileri için bir tehdit unsuru olarak değerlendiren Sırp’ların yeni müttefikleri Macarlar olacaktı. Osmanlı-Doğu Roma ittifakı, Sırp’ları Macarlarla birlikte hareket etmeye zorladı. Bu ittifaktan güç alan Sırp Kralı Vukaşin ve Despot Uglyeşa, Edirne’ye iki günlük mesafedeki Meriç Nehri yakınlarına gelerek bir nevi güç gösterisinde bulundu. Bu haberi alan Osmanlı hükümdarı, Lala Şahin Paşa’yı görevlendirerek, Paşa’nın komutasındaki Osmanlı ordusunu Sırp’ların üzerine gönderdi. Osmanlılar ile Sırp’lar arasında ilk büyük savaş olarak tarihe geçen ve Meriç Nehri’nin kıyısında yapılan mücadelede kazanan taraf Osmanlılar olmuştu. Bu yenilgi Sırp’lar tarafından ulusal bir felaket olarak kabul edilecekti. Yenilgiyi felaket olarak gören Sırp bakışını belgeleyen kanıtlar yine Sırp yıllıklarına “*Bu yıl Türkler, Kral Vukaşin ve Despot Uglyeşa’yı öldürdüler*” ifadeleri ile yansımıştır.<sup>23</sup> Bu ilk büyük karşılaşmanın olduğu ve savaşın yapıldığı yere *Sırpsındığı* (Sarayakpınar=Edirne) adının verildiği kaynaklarda yer almaktadır.<sup>24</sup>

Bundan sonra Osmanlılar ile Sırp’lar arasındaki asıl ve büyük karşılaşma 1371 yılında gerçekleşti. Bu Osmanlı-Sırp Savaşı 26 Eylül 1371 yılında gerçekleşen *Birinci Çirmen (Ormenion) Savaşı* idi. Osmanlılarla Sırp’lar 1372 yılında tekrar karşılaşmışlar ve *İkinci Çirmen (Meriç) Savaşı* da birincisinde olduğu gibi Osmanlı galibiyeti ile sonuçlanmıştı.<sup>25</sup> Çirmen Savaşları sonrasında artık Sırp topraklarının Osmanlı hâkimiyetine geçme zamanı da gelmişti. Bu zamana kadar Doğu Roma İmparatorluğu’na yardım amacı ile Sırp’larla savaşan Osmanlılar artık Sırp topraklarını ele geçirmeye başlayacaklardır. 1371 ve 1372 yıllarındaki Çirmen Savaşları’ndan sonra I. Murat’ın önderliğindeki Osmanlılar, daha hızlı bir şekilde Rumeli’de ilerlemeyi sürdürdüler. Bu hızlı ilerleyiş sonucunda, 1372 yılına gelindiğinde, artık Osmanlılar tarafından Karacadağ (Acar=Filibe=Svejen) olarak adlandırılan Orta Dağ anlamına gelen Sredna Gora’ya kadar bütün Tunca bölgesi ele geçirilmişti.<sup>26</sup>

1375 yılında I. Murat, Sırp’ların faaliyete başlaması ve Osmanlı hâkimiyetine giren bölgelere akınlar düzenlemesi üzerine oğlu Bayezit’i kendi yerine

<sup>23</sup> N. Iorga, **a.g.e.**, c. I., s. 229

<sup>24</sup> Bu bilgi Aşıkpaşazade’nin Âl-i Bey neşrinde yer almazken diğer bir Aşıkpaşazade nüshasında kayıtlıdır. Bkz. Aşıkpaşazade, **Osmanoğullarının Tarihi**, (haz. Kemal Yavuz-M. A. Yekta Saraç) İstanbul 2003, s. 384, Ayrıca Bkz. Hoca Saadettin Efendi; **Tacü’t-Tevarih** (sad. İsmet Parmaksız) c. I, Ankara 1979, s. 124-126, J. Von Hammer, **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi**, c. I, (ed. İlhan Bahar), Kum Saati yay. İstanbul 2008, s. 59

<sup>25</sup> İ. H. Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi**, c. I, s. 171 ve 199dn

<sup>26</sup> N. Iorga, **a.g.e.**, c. I., s. 229

kaymakam olarak bırakarak Gelibolu üzerinden Sırp ülkesine sefer düzenlemeye karar verdi. Osmanlı ordusunun yola çıktığı haberini alan Sırp kralı kaçtı. I. Murat bu sefer sırasında Niş'i ele geçirerek kalede bulunan bütün kıymetli eşya ve mallara el koydu. Niş'in 1375 yılında fethedilmesi Osmanlı ilerleyişinin önemli bir aşamasıydı. Bu fetihden sonra Osmanlı hükümdarı Edirne'ye döndü.<sup>27</sup> Niş'in ele geçirilmesinden sonra 1376 yılında Sırp Kralı Lazar ile yapılan antlaşma Sırp'ların haraç ve bin kişilik asker verme şartlarını içeriyordu.<sup>28</sup>

Osmanlı hükümdarı Anadolu'da yapacağı faaliyetler dolayısıyla bir süre Rumeli'deki akınlarını durdurmuştu. 1380 yılından sonra Rumeli fetihleri yeniden başladı. Rumeli fetihlerinde Yukarı Sırbistan'ın kapısı sayılabilecek Niş'in Osmanlılar tarafından ele geçirilmesi ve 1380 sonrası fetihlerinin devam etmesi Sırp Despotu Lazar'ı (1367-1389) endişelendirmişti. Bu endişesi Osmanlı ordusuna verdiği asker ile ödediği vergi miktarını arttırmasına sebep olacaktı. Varılan antlaşmanın gereği olarak 1386 yılında I. Murat'ın Karamanoğlu üzerine yapacağı sefere Rumeli Beylerbeyi Timurtaş Paşa'nın emri altında iki bin zırhlı Sırp askeri de katılacaktı. Osmanlıların Karamanoğlu seferi sırasında bazı Sırp askerlerinin Konya halkına eziyet ettiği gerekçesi ile Osmanlı hükümdarı tarafından idam edildiği Osmanlı kaynaklarına yansımıştır.<sup>29</sup>

Takvimler 1387 yılını gösterdiğinde Osmanlı ordusu ile Sırp ordusu yeniden karşı karşıya geldiler. Karaman seferi sırasında Konya halkına eziyet etmeleri gerekçesi ile bazı Sırp askerlerinin öldürülmesi ve geri kalan Sırp askerlerinin ülkelerine döndüklerinde bu durumu Sırp Kralı Lazar'a bildirmeleri üzerine Kral, Osmanlılar ile olan antlaşmayı bozarak savaş kararı aldılar. Osmanlıların elinde olan topraklara saldırarak bölge halkına eziyet etmesi üzerine Osmanlı hükümdarı Sırp Kralı'na karşı saldırı emrini verdi. Toplanan yirmi bin kişilik Osmanlı ordusunu yine Lala Şahin Paşa komuta ediyordu. Fakat 1365 ve 1371 savaşlarının aksine bu kez otuz bin kişilik Sırp ordusu savaş meydanından galip ayrılacaktı.<sup>30</sup> 1347'den 1387'ye kadar geçen kırk yıl içinde yapılan savaşlarda nihayet galibiyet elde edebilen Sırp'lar için bu durum yıllıklarında "*Sultan Murat Ploçnik'te mağlup oldu*" şeklinde akis bulmuştu. Aslında Sırp'ların 1387 zaferi, daha sonra oluşacak yeni bir birlikteliğin de ateşini yakmış oldu. Sırp'ların 1387 galibiyeti ile Haçlı zihniyetinin fitili ateşlenmiş ve Hristiyanların Osmanlılar karşısında birlikte hareket etme arzuları tetiklenmişti.<sup>31</sup>

1388 yılına gelindiğinde 1387 mağlubiyetine rağmen I. Murat, Osmanlıların Balkan fetihlerini Tuna boylarının tamamını kapsayacak şekilde genişletti. Bundan sonraki hedefi, muhtemelen 1387 yenilgisini de aklında tutarak, Sırp

<sup>27</sup> Hoca Sadettin, c. I, s. 145-147

<sup>28</sup> Hammer, c. I, s. 63

<sup>29</sup> Hoca Sadettin, c. I, s. 161, 166, Hammer, c. I, s. 70-71

<sup>30</sup> Hoca Sadettin, c. I, s. 167-168, Hammer, c. I, s. 72

<sup>31</sup> N. Iorga, a.g.e., c. I, s. 239

Kralı Lazar'ı yenmek ve Sırbistan topraklarının tamamını ele geçirmekti. Osmanlı kaynaklarında, Sırp hükümdarının, I. Murat'a haber göndererek oğullarını ve iyi silahlarını kuşanarak savaşa gelmesini, kendisinin de böyle yapacağını bildirdiği kayıtlıdır. Zira 1387 galibiyetinden sonra oluşan Haçlı birliği Sırp kralını cesaretlendiriyordu. I. Murat bu davete oğulları Şehzade Bayezit ve Yakup Çelebi ile birlikte icabet etti. 15 Haziran 1389 yılında iki ordu Kosova'da karşı karşıya geldi. Osmanlı ordusunun Sağ kolunda Şehzade ÇimpeBayezit yer almıştı. Yanında Saruca Paşa ve Subaşı olarak Evrenos Gazi bulunuyordu. Ordusunun Sol kolunda da Şehzade Yakup konuşlanmış, yanında Koca Balaban Bey ve Subaşı olarak Eyne Bey yer almıştı.<sup>32</sup>

Savaş öncesinde I. Murat, muharebede uygulanacak taktik konusunda bir toplantı yaptı. Toplantıda bazı devlet ileri gelenlerinin orduda bulunan ağırlık devalerinin askerin önüne dizilmesi fikrine, Şehzade ÇimpeBayezit şiddetle karşı çıkmıştı. Genç şehzade, silahlardan korkan devalerin geri dönerek kendilerini perişan edebileceğini, ayrıca sahip oldukları güçle savaşı kazanacaklarını ve doğrudan cephe savaşı yapmaları gerektiğini ileri sürmüştü. Şehzade'nin bu fikri I. Murat tarafından da uygun bulunarak kabul edildi.<sup>33</sup>

1389 Kosova Savaşı olarak tarihe geçen bu mücadelede kazanan Osmanlılar oldu. Ancak savaşın kazanılmasından sonra savaş meydanında gezen Osmanlı hükümdarı, Miloş Kobile (Obiliç) isminde bir Sırpı tarafından, hükümdarın elini öpme bahanesi ile yanına sokulması sonrasında, boynundan ve karnından hançerlenerek hayatını kaybetti.<sup>34</sup> Kosova Savaşı'nda Sırp Kralı Lazar, bin kadar adamıyla birlikte esir edilenler arasındaydı. Osmanlı sultanının bir Sırpının hançeri ile hayatını kaybetmesi Sırp Kralı'nın da aynı kaderi paylaşmasına yol açtı.<sup>35</sup> Osmanlı hükümdarının hayatını kaybetmesine rağmen 1389 Kosova Savaşı'nın kazanılması Osmanlıların Balkanlarda artık iyice yerleşmesi anlamını taşıyordu.<sup>36</sup>

<sup>32</sup> Mehmet Hemdemi Solakzade, **Solakzâde Tarihi** (haz. Vahid Çabuk) Ankara 1989 s. 64; **Aşıkpaşazâde**, (Ali Bey Neşri) İstanbul 1332, s. 58, Mehmet Neşri, **Tevarih-i Al-i Osman** (haz. Faik Reşit Unat- Mehmet Altal Köymen) c. I, Ankara 1992 s. 291; **Anonim Osmanlı Kroniği** (1299-1512), (haz. Necdet Öztürk), İstanbul 2000 s. 33; **Anonim Tevarih-i Al-i Osman**, F. Giese Neşri (haz. Nimet Azamet), İstanbul 1992, s. 28; **Rûhî Tarihi**, (Yaşar Yücel- Halil Erdoğan Cengiz, Oxford Nüshası, Değerlendirme, Metnin Yeni Harflere Çevirisi, 466 Sayfa Tıpkı Basım ile Birlikte), **Belgeler Dergisi**, c. XIV, sayı 18 (Ankara 1992) s. 359-472, s. 391, Hayrullah Efendi, **Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye Târihi**, c. 4, İstanbul 1277, s. 90-91. **Hoca Sadettin**, c. I, s. 176-177

<sup>33</sup> **Neşrî**, c. I, s. 273, **Solakzâde**, c. I, s. 62, **Ruhî Tarihi**, s. 391, **Hoca Saadettin** c. I, s. 181-182

<sup>34</sup> N. Iorga, **a.g.e.**, c. I, s. 243

<sup>35</sup> **Hammer**, c. I, s. 76, İ. H. Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi**, c. I, s. 256,

<sup>36</sup> H. İnalçık, **Osmanlı İmparatorluğu, Klasik Çağ**, s. 21

I. Murat'ın Sırp larla yapılan Kosova Savaşı'nda bir Sırp lı tarafından öldürülmesinden sonra oğlu Şehzade ÇimpeBayezit'in saltanat sancağı dibine getirilip devlet erkânının kendisine biat ettiği, savaş meydanında halen savaşmakta olan kardeşi Yakup Çelebi'nin ise babasının kendisini çağırdığı yalanı ile çadır önüne getirilerek boğdurulduğu konusunda bütün Osmanlı kaynakları birleşirler.<sup>37</sup> Hoca Sadettin, Yakup Çelebi'nin öldürülmesine gerekçe olarak '*Fitne öldürmekten daha zararlıdır*' görüşüyle Yakup Çelebi'den kaynaklanabilecek olan huzursuzluğu düşünerek saltanat varislerinin çoğalmasının memleket ve halkın düzenine zarar verdiğini sınamış olduklarından Yakup Çelebi'nin öldürüldüğünü ifade eder.<sup>38</sup>

1.Murat'ın ölümü sonrasında Osmanlı tahtına oturan I. Bayezit ilk iş olarak Sırp larla babası zamanındaki gibi bir antlaşma yaptı. Buna göre Sırp Kralı, Osmanlılara haraç ve asker vermeyi taahhüt ediyordu.<sup>39</sup> Yeni Osmanlı hükümdarı ülkesini Osmanlı hâkimiyetine katmak adına Kırtova=Kurşova (Kroucheva=Manastır) ve Üsküp bölgesine Yiğit Paşa'yı, Vidin'e ise Firuz Paşa'yı göndererek Osmanlı hâkimiyetini buralarda tesis etmeye başladı.<sup>40</sup>

1389 yılında kazanılan Kosova Savaşı, akabinde I. Bayezit'in Yiğit Paşa ve Firuz Paşa'yı Sırbistan topraklarının geri kalanını ele geçirmek üzere görevlendirmesi ve Balkanlarda tesis ettiği barış sonrasında sıra Anadolu topraklarına akınlar düzenlemeye gelmişti. 1391 yılında Anadolu Beyliklerini hâkimiyeti altına alan I. Bayezit'in hedefinde artık İstanbul vardı. Bu amaçla İstanbul 1395 yılında kuşatıldı.<sup>41</sup> Ancak İstanbul kuşatması sırasında Macar Kralı'nın Tuna nehrini aştığı haberi üzerine 1395 yılında Gelibolu'dan geçerek Edirne'ye gelen Osmanlı hükümdarı, oradan Sofya'ya doğru harekete geçti. Alacahisar (Kruşevac) bölgesinde 1396 yılında yapılan Niğbolu Savaşını kazanan Osmanlı hükümdarı bu sırada Bosna topraklarını da Osmanlı ülkesine katarak haraca bağladı.<sup>42</sup> Dokuz sene önce Kosova'da Osmanlılara karşı savaşan Sırp Kralı'nın oğlu Stefan Lazareviç (1389-1427) Niğbolu Savaşı'nda ise Sırp Kralı olarak müttefik olduğu Osmanlıların ordusunda yer almış ve Macarlara karşı savaşmıştı.<sup>43</sup>

<sup>37</sup> Neşrî, s. 305-307; İbn Kemâl, IV. Defter, (haz. Koji İmazawa) TTK yay. Ankara 2000, s. 7; Hoca Sadettin, c. I, s. 190-191; Hadidi, s. 106-107; Anonim Osmanlı Kroniği, s. 34; Anonim Tarih, Giese neşr. s. 29; Ruhî Tarihi, s. 392. Gelibolulu Mustafa Ali; Kitabü't-Tarih-i Kühü'l-Ahbar, (hazırlayanlar Ahmet Uğur, Mustafa Çuhadar, Ahmet Gül, İbrahim Hakkı Çuhadar) Kayseri 1997, s. 122; Hadidi, s. 106-107; Anonim Osmanlı Kroniği, s. 34; Anonim Tarih, Giese neşr. s. 29; Ruhî Tarihi, s. 392.

<sup>38</sup> Hoca Sadettin, c. I, s. 190-191.

<sup>39</sup> İ. H. Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, c. I, s. 200

<sup>40</sup> Aşıkpaşazade, s. 64

<sup>41</sup> Bazı Osmanlı tarihlerinde ilk kuşatmanın H. 793/1391 yılında gerçekleştirildiği kayıtlıdır, Aşıkpaşazâde, s. 66, Anonim Osmanlı Kroniği, (haz. Necdet Öztürk), Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 2000, s. 35

<sup>42</sup> Aşıkpaşazâde, s. 65-66,

<sup>43</sup> İ. H. Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, c. I, s. 283, 288

Osmanlı-Sırp ilişkilerinin bundan sonraki en önemli dönemecini, sıhriyet (evlilik yolu ile kurulan akrabalık) bağı oluşturmaktadır. Osmanlı-Sırp ilişkilerindeki ilk sıhriyet I. Bayezit'in Sırp Prensesi ile olan evliliğidir. Sırbistan'ın fethedilmesi ile birlikte Osmanlı kaynaklarında Vilkoğlu olarak adlandırılan Sırp Kralı Lazareviç, I. Bayezit'e elçi göndermişti. Elçiyle birlikte birçok hediye yollayarak kız kardeşi olan Sırp prensesi Mara Despina (Mileva, Olivera) ile evlenmesini teklif etti. Bu teklifi kabul eden I. Bayezit, Sırp Prensesi ile evlendi. Buna karşı Sırp Kralı, Osmanlı hükümdarından Semendire(Smendrevö)'nin kendisine verilmesini talep etti. Bu istek Osmanlı hükümdarı tarafından kabul gördü. Ayrıca Osmanlı hükümdarı kendi gücünü ve büyüklüğünü gösterircesine Semendire'nin yanı sıra Güvercinlik (Dimetoka, Gümüşçay)'i de Sırp kralına verdi. Hoca Sadettin, Semendire ve Dimetoka'nın verilmesinde hükümdarın eşi olan Sırp prensesinin rolü olduğunu hatta Sırp kralı tarafından kız kardeşine telkinde bulunulduğunu yazar.<sup>44</sup> Aşıkpaşazade, Niğbolu'yu (Nikopol) vermediğini özellikle kaydeder. Zira I. Bayezit'in Niğbolu'yu Sırlara vermemesini ve bunun Aşıkpaşazâde'de kaydedilmesini Niğbolu Savaşı'nın kazanılması dolayısıyla bölgenin manevî hatırasına verilen önemin göstergesi olarak değerlendirilebilir. Aynı kaynak, I. Bayezit'in Sırp prensesi ile evlenmesinden sonra Osmanlı hükümdarının sarayında bazı adetlerin değiştiğinin, eskisinden farklı olarak hükümdarın sofrasında içki tüketilmeye başlandığının, böylece yeni bir döneme girildiğinin de altını çizerek, İslamî öğretiye göre yasak olan içkinin Osmanlı sarayına girişine aslında bahane üretmeye çalışır.<sup>45</sup>

Osmanlıların hem savaş alanlarında gösterdiği başarı hem de akrabalık yolu ile kurduğu yeni müttefik bağlarının izleri 1402 yılında I. Bayezit'in Timur ile yaptığı Ankara Savaşı'nda görülecek ve Sırp askeri Osmanlı ordusunda yer alacaktır. I. Bayezit'in, Timur tarafından gerçekleştirilen Anadolu'daki faaliyetlerini durdurmak üzere bir ordu hazırlığına giriştiğinde, Sırp kralından da asker göndermesini istemiş, bu istek üzerine Stefan Lazareviç komutasındaki bir Sırp birliği Osmanlı ordusuna katılmak için Anadolu topraklarına gelmişti. İncalcık, Timur'un tarihçisi Nizameddin Şamî'nin, Osmanlı ordusundaki haraçgüzar askerleri sıralarken Sırp askerlerini Osmanlı ordusunda yer alanlar arasında gösterdiğini belirtir.<sup>46</sup>

Ankara Savaşı'nda Osmanlı ordusunun sol kolunda yer alan Sırp askerlerin sayısı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Hoca Sadettin, Sol koldaki Sırp askerinin sayısını yirmi bin olarak verirken<sup>47</sup> bazı Osmanlı kroniklerinde bu sayı on bin olarak gösterilir.<sup>48</sup> Bunun yanında çok abartılı rakamlar veren Osmanlı

<sup>44</sup> Hoca Sadettin, c. I, s. 210

<sup>45</sup> Aşıkpaşazâde, s. 69 vd.

<sup>46</sup> H. İncalcık *Osmanlı İmparatorluğu Toplum*, s. 73

<sup>47</sup> Hoca Sadettin, c. I, s. 261, Ayrıca bkz. Hayrullah Efendi *Tarihi*, c. V, s. 70-71

<sup>48</sup> Hadidî, s. 130

kaynakları da vardır. Sözelimi Sırp askerinin sayısını silahlarla donanmış yüz bin kişilik bir ordu olarak sunan kaynaklar da bulunmaktadır.<sup>49</sup>

Savaşın ilk hamlesi Timur'un ordusunun Sağ kol komutanı Miranşah Mirza'dan geldi. Osmanlı Sol kolundaki Sırp askeri bu saldırı karşısında direnç gösterdi. Hükümdarın bulunduğu merkeze Timur ordusundan İskender Mirza ile Mahmut Mirza saldırınca Osmanlı yeniçerisi karşılık verdi. Daha ilk saldırıda Osmanlı Sol kol komutanı Emir Süleyman'ın emrindeki askerler kaçtı. Kendisine bağlı birliklerin kaçtığını gören Emir Süleyman ne yapması gerektiği konusunda Vezir Ali Paşa'nın görüşüne başvurduğunda, çarenin kaçmak olduğu yönünde tavsiye alınca savaş meydanından kaçtı.<sup>50</sup> İbn Kemal ve Lütü Paşa, savaş meydanından kaçan Emir Süleyman'ın yanında, Vezir Ali Paşa, Timurtaş Paşa, Evrenos Paşa ve Hasan Ağa gibi önemli devlet adamlarının bulunduğunu kaydediyorlar.<sup>51</sup>

Ankara Savaşı sırasında Osmanlı ordusunun kısa sürede dağılmasına ve hatta Osmanlı şehzadelerinin kendi maiyeti ile birlikte savaş meydanını terk etmesine rağmen Sırp askerlerinin kahramanca savaşmaları Osmanlı kaynaklarında akis bulmuştur.<sup>52</sup> Ancak, daha ilk saldırılar sonrasında I. Bayezit'in şehzadelerinden Mustafa'nın ölmesi, Musa'nın Timur'un eline esir düşmesi, Süleyman ile Mehmet'in kaçması ve Osmanlı ordusunun dağılması sebebiyle savaşta gösterdikleri kahramanlıkları ile Osmanlı kaynaklarının övgüsünü alan Sırp askerleri de savaş alanını terk etmişlerdi.<sup>53</sup>

Ankara Savaşı sonrasındaki esareti sırasında Timur ile bir sohbet esnasında Sırp kralının kızı olan hanımının sohbeti davet edilmesi, I. Bayezit'i son derece rahatsız etmişti. Hatta Osmanlı hükümdarının hanımının böyle bir davranışa maruz kalması Bayezit ile Timur arasında bir hayli sert tartışmalara yol açmıştı. Ancak Çağataylılar arasında eşinin yanında hanımını sohbeti davet etmenin bir kasıt taşımadığı rivayeti dolayısıyla I. Bayezit'e karşı yapılmış bir hakaret sayılmaması gerektiği yönündeki Osmanlı kaynaklarının açıklamaları kayda değer.<sup>54</sup>

<sup>49</sup> **XV. Yüzyıl Tarihçilerinden Selâtin-Nâme (1299-1490)**, (haz. Necdet Öztürk), TTK yay. Ankara 2001, s. 100, Osmanlı ordusunda, I. Murat zamanında da haraçgözar Hristiyan askerleri yer almıştı. Bunlar arasında muhtemeldir ki Sırp askerleri de vardı. H. İnalcık **Osmanlı İmparatorluğu ve Toplum**, s. 73

<sup>50</sup> **Hayrullah Efendi**, c. V, s.69

<sup>51</sup> **İbn Kemal**, IV. Defter, s. 437, **Lütü Paşa**, s. 55

<sup>52</sup> **Aşıkpaşazâde**, s. 76 ve 78, **Hadidî**, s. 130 **Hoca Sadettin**, c. I, s. 267-268

<sup>53</sup> Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. H. Eroğlu, "Ankara Savaşı (1402): Bayezit-Timur Mücadelesinde Şehzâdelerin Rolü", **Folklor Edebiyat Dergisi** Sayı: 35, (Ankara 2003/3), s. 251-256

<sup>54</sup> **Anonim Osmanlı Kroniği**, (1299-1512), s. 51

1402 Ankara Savaşı'ndan sonra Osmanlı ülkesinin parçalanması ve I. Bayezit'in ölümü ile kardeşler arasında başlayan taht mücadelelerinde Sırbistan toprakları, diğer bütün Osmanlı toprakları gibi, eski yöneticilerin eline geçti. Rumeli'de hükümdarlığını ilan eden Musa, Rumeli'ye geçişinde Sırp despotunun kardeşi Vuk kendisine yardım etmişti.<sup>55</sup> Ancak 1410 yılında ağabeyi Süleyman ile yaptığı savaşta kendisini terk edip Süleyman'ın tarafında yer alan Sırp despotunun kardeşi Vuk'un hayatına son verdi. Aynı akıbet Sırp despotu Stefan'ın oğlu Lazar'ın da başına geldi.<sup>56</sup>

Musa, Rumeli'de ilan ettiği hükümdarlığının ilk senesinde kendisini terk eden Sırp hanedan üyelerini öldürdükten sonra Sırp topraklarını ele geçirmek amacıyla Sırp bölgesine akınlar düzenledi. Bu akınlarda kısmen başarı sağladı. Köprülü (Veles) ile Akçabolı (Ohcabolu=Ovce Ovası(?))'yı Osmanlı topraklarına kattığı sıralarda<sup>57</sup> Sırbistan'ın diğer bölgeleri Sırp Kralı Stefan'ın yeğeni Başla tarafından idare ediliyordu.<sup>58</sup> Ancak Musa, Rumeli'de beklenenden daha fazla güçlenmeye başlayınca Doğu Roma İmparatoru, Musa'nın kardeşi Mehmet'i Rumeli'ye geçirdi. Hatta bir zamanlar Musa'nın müttefiki olan Lazar'ın oğlu Stefan, Sırp Kralı olarak Musa'yı desteklemişti.<sup>59</sup> Ancak daha sonra kanlı bıçaklı hale geldiği Sırp despotu bu sefer Musa'ya karşı Mehmet'in yanında yer alarak Mehmet'in son zaferinde ona yardımcı oldu.<sup>60</sup> Osmanlı tahtına 1413 yılında I. Mehmet (1413-1421) geçtiğinde onu kutlayanlar arasında, Musa'ya karşı kazandığı son zaferinde kendisine yardım etmiş olan Sırp despotu da bulunuyordu. Sırp despotu yeni Osmanlı hükümdarının haraçgüzarı olmayı, asker ve vergi verme taahhüdü ile kabul etmiş oldu.

II. Murat'ın (1421-1451) Osmanlı tahtına oturmasıyla birlikte Osmanlı-Sırp ilişkilerinde yeni bir dönem başlamış oldu. II. Murat zamanında ilk ilişkiler ittifak kurulmasına dairdi. II. Murat'ın tahta geçtiği sırada uğraştığı ilk iş *Düzmece Mustafa* meselesi oldu. Yeni Osmanlı hükümdarı bu işle uğraşırken kendisine müttefik arıyordu. Babası I. Mehmet'e taahhüdü bulunan Sırp kralına gönderdiği elçi, kralın II. Murat'a destek vereceği haberi ile geri dönmüştü.<sup>61</sup> 1424 yılında Osmanlı sarayına gelen ve antlaşma imzalayanlar arasında da Sırp kralı bulunuyordu. Gelen kralı, Osmanlı hükümdarının emri ile Macar Kralı Sigismund'a değerli hediyelerle birlikte barış antlaşması teklifini götürdü. Macar

<sup>55</sup> Hoca Sadettin, c. II, s. 72-73

<sup>56</sup> İ. H. Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c. I, s. 339

<sup>57</sup> Aşıkpaşazâde, s. 83, Anonim Osmanlı Kroniği, s. 61, Anonim Tevârih-i Âl-i Osman, s. 55

<sup>58</sup> N. Iorga, a.g.e., c. I, s. 317-318

<sup>59</sup> 16. Asır'da Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi, (haz. Şerif baştav), Ankra 1973, s. 107

<sup>60</sup> H. İnalcık, *Osmanlı İmparatorluğu, Klasik Çağ*, s. 24

<sup>61</sup> H. İnalcık, "Murat II" mad. İA, c. s. 600

kralı tarafından, gönderilen hediyeler kabul edildi. Karşılığında Osmanlı hükümdarına da hediyeler gönderilerek antlaşma imzalandı.<sup>62</sup>

Daha sonra Osmanlı-Macar çekişmesi arasında kalan Sırbistan'ın yeni Kralı Brankoviç'in (1427-1456) Macar yanlısı politikaları II. Murat'ı harekete geçirecektir. Sırp-Macar yakınlaşması üzerine II. Murat, Sırp ülkesinin tamamını ele geçirmek için 1428 yılında İshak Bey'i görevlendirdi. Durumun ciddiyetini anlayan Sırp kralı, Osmanlı hükümdarına yüklü miktarda hediyeler göndererek teklif ettiği antlaşmanın asıl önemli yanı Sırp Kralı Brankoviç'in kızı Maria'yı II. Murat'a gelin olarak vereceğini bildirmesiydi. Hatta kaynaklar, Sırp kralının Osmanlı hükümdarına, dedesi I. ÇimpeBayezit'in de Sırp prensesi ile evlendiğini hatırlattığını belirtirler. Evliliğin, kızın yaşının küçüklüğü dolayısıyla gerçekleşmemiş olmasına rağmen Brankoviç antlaşma gereği Alacahisar'dan (Kruşevac) kendi bölgesine kadar olan topraklarını geri aldı. Ayrıca kral bu antlaşmanın bir gereği olarak Osmanlı ordularının Sırbistan'dan çekilmesinden sonra Macarların Osmanlı topraklarına saldırmayacağını garanti ediyordu.<sup>63</sup>

Osmanlı sultanı II. Murat, Karamanoğullarının Osmanlı topraklarına saldırması mesele ile uğraştığı sırada aslında Macaristan üzerine bir sefer düzenlemeyi hedefliyordu. Ancak Karamanoğlu İbrahim Bey'in Beyşehir'i alması üzerine asıl hedefi olan Macaristan seferini ertelemek zorunda kalmıştı. Osmanlı saldırısına maruz kalacak olan Karamanoğulları bu sırada Balkanlarda Osmanlıların rakibi olan Macarlarla ittifak kurma girişiminde bulundular. Böylece Osmanlılar hem Rumeli'den hem Anadolu'dan kendisine karşı girişilen ittifak girişimlerinin arasında kalmış oldu. Hatta daha sonra bu ittifaka Sırp'lar da dâhil olmuştu ve böylece Osmanlılar, kurulan bu üçlü ittifakla iki yakada uğraşmak zorundaydı. Sırp-Karamanoğlu-Macar ittifakının verdiği cesaretin de etkisiyle Macarlar, Güvercinlik önüne geldiler. Macarların bu ilerleyişi sırasında Anadolu'da bulunan II. Murat, Rumeli Beylerbeyi Sinan Paşa'yı Macarların üzerine gönderdi. Beylerbeyi Sinan Paşa ile Vidin Sancakbeyi Sinan Bey'in ortak hareketiyle 1433-34 yılında yapılan savaştan galip ayrılan Osmanlılar, aslında sadece bir savaş kazanmıyor, aynı zamanda kendisini iki cephede sıkıştıran Sırp-Karamanoğlu-Macar üçlü ittifakını da suya düşürmüş oluyordu.<sup>64</sup>

Esasında Sırp-Karamanoğlu-Macar ittifakının kurulmasının baş aktörü Sırp'lar idi. Sırp'lar tarafından organize edilen bu ittifak girişimi İshak Bey tarafından II. Murat'a bildirilmişti. Karamanlıları ve Macarları, Osmanlılara karşı bir ittifaka sevk eden Sırp'ların bu faaliyeti daha sonra başlarına iş açacaktı. Zira Karamanoğlu sorununu Anadolu'da halleden II. Murat, Sırp'ları cezalandırmak ve Sırp hâkimiyetindeki bütün topraklarını almak için hareket geçmek üzere büyük bir ordu topladı. Osmanlı hükümdarının sefer hazırlığından haberdar

<sup>62</sup> Hammer, c. I, s. 171

<sup>63</sup> Aşıkpaşazade, s. 117-118, Hadidi, s. 186-187

<sup>64</sup> Aşıkpaşazade, s. 119-120, Hadidi, s. 192

olan ve ittifak planları suya düşen Sırp Kralı Brankoviç, elçisini abartılı sayılabilecek miktardaki armağanlar eşliğinde vakit kaybetmeden II. Murat'a göndererek bağlılığını bildirmek zorunda kaldı. Ayrıca, daha önce teklif etmiş olduğu ve gerçekleşemeyen kızı Maria ile II. Murat'ın evlenmesi isteğini yineledi. Kızının düğün çeyizinin hazır olduğunu bildirerek, adamlarını gönderip kızını ve çeyizini aldrabileceğini ilettili. Bu teklif üzerine II. Murat, Üsküp Beyi İshak Bey'in hanımı, Hadım Reyhan Ağa ve Özbek Ağa'yı yanlarına verdiği kalabalık bir gurupla birlikte Üsküp'e oradan da Semendire'ye gönderdi. Sırp kralı, gelen heyeti büyük bir ihtişamla karşılayarak misafirlerine bulunduğu ikramlarla bağlılığını göstermeye çalışıyordu. Kızı ile birlikte hazırladığı çeyizi bir deftere kaydederek Osmanlı hükümdarına vermesi için Özbek Ağa'ya teslim etti. Sırp Kralı Brankoviç çeyiz olarak 400 bin altın değerinde bir arazi ile 200 bin altın değerinde eşya hazırlamıştı.<sup>65</sup> Brankoviç, II. Murat'ın kendisine karşı beslediği kızgınlığı bildiği için elinden gelen misafirperverliği ve hürmeti göstermişti. Hatta çeyizi kızı için değil Osmanlı hükümdarına hazırladığını, istediği takdirde gönderdiklerini başka cariyelerine verebileceğinin bildirilmesini istedi. Sırp kralının kızı ile birlikte çeyizi Edirne'ye getirdiklerinde durumdan haberdar edilen II. Murat, kralın bu teklifine hayli sinirlenerek, cariyelerine verecek her şeyi olduğunu, Sırp kralın çeyizine gerek olmadığını söyleyerek getirilen çeyizi Maria'ya verdi ve onu Bursa'ya gönderdi.<sup>66</sup> Böylece II. Murat, Sırp kralına ve kızına itibar etmediğini göstermiş oldu. Hatta Osmanlı hükümdarının kralın kızı ile düğün yapmadığı da bazı kaynaklarda kaydedilmiştir.<sup>67</sup>

Gerek I. Bayezit gerek II. Murat'ın Sırp hanedanlığının kızları ile evlilikleri dönemin devletlerarası ilişkilerinde önemli rol oynuyordu. Osmanlı tarihinde hanedana mensup üyelerin evlilikleri, on dördüncü yüzyılda Rumeli'nin Hristiyan hanedan üyelerinin kızları ile on beşinci yüzyılda ise Anadolu'nun Müslüman beylerinin kızlarıyla yapılıyordu. On beşinci yüzyılın ortalarından itibaren Anadolu'nun Müslüman hanedanlarının kızları ile evlenmeler son buldu. Bu tarihten itibaren Osmanlı İmparatorluğu, Anadolu'daki birliği sağlamış ve bütün beylikleri ortadan kaldırarak kendi hâkimiyetini tesis etmişti.<sup>68</sup> Osmanlılar, Anadolu'da ve Rumeli'de savaşarak ele geçirdiği topraklar üzerindeki meşruiyetini sağlamaya ayrı bir önem veriyordu. Daha önce de belirtildiği gibi, bu meşruiyetin sağlanmasının en etkili yollarından biri de bölgenin hâkim unsurları ile akrabalık bağı kurmaktır<sup>69</sup> ve Osmanlı hükümdarının Sırp kralının kızı ile yaptığı evlilikle kurulan ilişkiler yumağı,

<sup>65</sup> N. Iorga, *a.g.e.*, c. I, s. 349

<sup>66</sup> *Aşıkpaşazade*, s. 122, *Hoca Sadettin*, c. II, s. 191-192

<sup>67</sup> *Hadidî*, s. 195

<sup>68</sup> Leslie, L. Peirce; *Harem-i Humâyun Osmanlı İmparatorluğunda Hükümler ve Kadın*, Tarih Vakfı yay. İstanbul 1998, s. 35-36.

<sup>69</sup> H. Eroğlu, *Osmanlı Devletinde Şehzadelik Kurumu*, Ankara 2004, s. 86, H. Eroğlu, *Osmanlılar Devlet ve Hâkimiyet*, s. 111-125

Osmanlıların siyasi ve askerî başarılarını perçinleştirmede tek etken olmasa da önemli rol oynuyordu.

1437 yılına gelindiğinde Osmanlıların Macaristan seferi sırasında da Sırp despotunun göndermiş olduğu Sırp askeri, Osmanlı ordusunda öncü kuvvet olarak yer almıştı. II. Murat, Macar seferi öncesinde Evrenosoğlu Ali Bey'in yapmış olduğu harekâtlar sayesinde Macar ülkesinde alınan ganimetleri ve ülkenin sahip olduğu iktisadî gelir kaynaklarının zenginliğini öğrenmişti. II. Murat için, hem bölgenin zenginliği hem daha önceden Sırp ve Karamanoğlu ile yapmış olduğu ittifak dolayısıyla beslediği intikam hırsı, hem de Macarların Osmanlı hâkimiyetindeki topraklara yaptıkları saldırılar dolayısıyla Macaristan'a bir sefer hazırlığı yapması kaçınılmaz bir hal almıştı. Bu hazırlıklar sırasında Sırp kralına haber gönderen II. Murat, Semendire'ye geleceğini ve bütün hazırlıkların Sırp kralı tarafından yapılmasını bildirdi. Eflak (Romanya) beyinin de katıldığı bu sefer sırasında Macaristan topraklarına giren Osmanlı ordusunun önünde kılavuzluk işini de Sırp askerleri gerçekleştirmişlerdi.<sup>70</sup> Nitekim, İnalçık, L. Hadrovics'in; *"Sırpların, Türk fütuhatıyla beraber Macaristan'a derin surette nüfuzu ve kalelerde muhafaza kuvvetlerinin ekseriyeti teşkil etmesi keyfiyeti, Balkanlardaki Türk ordusunun, atalarının dininde yaşayan İslam olmamış Sırp elemanlarıyla dolu olduğunu düşünmemize imkan vermektedir"* dediğini kaydederek<sup>71</sup> Osmanlı-Sırp ilişkilerinin geldiği boyutu göstermesi ve Martolos teşkilatı içerisinde Sırpların da yer aldığının altını çizmesi önemlidir.<sup>72</sup>

II. Murat, daha sonra Macaristan'ın kapısı olarak kabul edilen Belgrat'ı almak için 1439 yılında sefer düzenledi. Kuşatma altı ay sürdü. Ancak fetih gerçekleşmeden II. Murat, Edirne'ye döndü. Osmanlı hükümdarının Edirne'ye dönüşünden sonra Eflak Beyi Drakol Osmanlılar tarafından fethedilen toprakları almak için faaliyetlere başlamıştı. Sırp kralı da Eflak Beyi'nin bu faaliyetlerine destek oluyordu. Osmanlı hükümdarı her iki krala da Edirne'deki sarayına gelmeleri için haber gönderdi. Bu davete Sırp kralı gelmemiş ancak iki oğlunu göndermişti. Eflak Beyi Drakol ise iki oğlu ile birlikte Osmanlı sarayına geldi. Gelenler hemen tutuklandılar. Drakol, Gelibolu hisarına, iki oğlu da Germiyan vilayetindeki Eğrigöz (Emet) kalesine hapsedildi. Sırp kralının iki oğlu ise Tokat kalesinde esaret hayatına başladılar. Bunun üzerine II. Murat, Semendire'yi fethetmek üzere yola çıktı ve iki aylık kuşatmadan sonra Semendire'yi ele geçirdi. Aşıkpaşazade'nin de katıldığı ve ele geçirdiği beş esiri Üsküp'te dokuz yüz akçeye sattığını kaydettiği bu sefer ile Sırbistan'ın hemen tamamı ele geçirilmiş oldu.<sup>73</sup>

<sup>70</sup> Aşıkpaşazade, s. 124, Hoca Sadettin, c. II. S. 194,

<sup>71</sup> H. İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu Toplum...* s. 69

<sup>72</sup> H. İnalçık a.g.e., s. 105

<sup>73</sup> Aşıkpaşazâde, s. 126-127, Ayrıca bkz. Hadidî, s. 200, Hoca Sadettin, c. II. S. 198-201

II. Murat'ın emri ile Osmanlı sarayına iki çocuğu ile birlikte gelen Drakol'un oğullarından olan ve bir yıl hapis kalan Vlad Tepeş, daha sonra Edirne'deki Osmanlı sarayına getirildi. Buradan da önce hükümdarın maiyetinde Bursa'ya, sonra Manisa'daki yazlık saraya götürüldü. Vlad Tepeş'in, Osmanlılar'daki rehinliği altı yıl sürecek ve kardeşi Radu ile birlikte, Şehzade Mehmet'in yanında devrin en önde gelen âlimlerinden eğitim alacaktı. Bu âlimler arasında Molla Gürani, Sinan Paşa, Hamidüddin Efendi ve İlyas Efendi bulunuyordu. Vlad Tepeş ve kardeşi Radu'nun Osmanlı sarayında gördüğü derslerin başında Türkçe, Kuran hükümleri, Aristoteles mantığı, uygulamalı ve kuramsal matematik yer almaktadır.<sup>74</sup> Eflak beyi olduğu sırada sadist ve korkunç bir kişiliğe bürünerek Kazıklı Voyvoda adını alacak olan Vlad Tepeş'in bu davranışının sebebinin Osmanlı sarayındaki esareti olduğu yönünde fikirler de ileri sürülmektedir.<sup>75</sup>

1443 yılına gelindiğinde Osmanlılara karşı oluşturulan Sırp ve Macarlar arasındaki ittifaka önceden olduğu gibi yine Karamanoğulları da katılmıştı. Osmanlı saldırılarına karşı Sırp kralının Macaristan'dan yardım istediği sırada Karamanoğlu'nun elçisi Macaristan'da bulunuyordu. Aralarında yapılan antlaşma gereği Macarlar, Rumeli'deki Osmanlı topraklarını, Karamanoğulları ise Anadolu'daki Osmanlı topraklarını kendi aralarında paylaştılar. Sırp kralına da kendi topraklarının verilmesi kararlaştırıldı. Antlaşmadan cesaret alan Sırp kralının önderliğindeki ordular, Belgrat'ı geçip Alacahisar, Şehirköy ve Niş'i yakıp yıkarak İzladi Derbendi'ne kadar Osmanlı topraklarını ele geçirdiler. 1443 yılında yapılan İzladi Savaşı'nda Osmanlı ordusu yenilmişti.<sup>76</sup> Bu yenilgide, bölgede bulunan Osmanlı beylerinin Sırp kralı tarafından rüşvetle ele geçirilmesinin etkili olduğu kaynaklara yansımıştır. Özellikle kral ile kurduğu dostluk Turahan Bey'in Tokat'taki Bidevi (Esençay) Çardağı'nda hapsedilmesine bile yol açacaktı.<sup>77</sup>

Macarlarla imzalanan Edirne-Segedin Antlaşması'yla Osmanlılar, Sırbistan topraklarını Sırlara vermek zorunda kalmışlardı. Antlaşma ile Bulgaristan dışındaki yerlerden Osmanlıların çıkmasına, her iki tarafın elinde bulunan esirlerin serbest bırakılmasına Osmanlı hükümdarının elinde rehin olarak bulunan Sırp kralının iki oğlunun ülkesine gönderilmesine, karar verildi.<sup>78</sup> Hoca Sadettin, İzladi yenilgisinde esir düşen Mahmut Çelebi'nin hanımının II. Murat'ın kardeşi olduğunu, eşinin kurtarılması için Osmanlı sultanı ağabeyine ricada bulunduğunu, bu sırada Sırbistan kralının Osmanlı sarayına haber

<sup>74</sup> Radu, R. Florescu-Raymond T. McNally, **Drakula ya da Kazıklı Voyvoda**, (çev. Ali Cevad Akkoyunlu), İstanbul 2000, s. 75-76.

<sup>75</sup> Radu, R. Florescu-Raymond T. McNally, **a.g.e.**, s. 76-77

<sup>76</sup> **Hoca Sadettin**, c. II, s. 208-210

<sup>77</sup> **Hadidî**, S. 205-206

<sup>78</sup> **Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi**, s. 129

göndererek yukarıda belirtilen şartları kabul edeceğini bildirdiğini kaydederek aslında mağlubiyet karşısında yapılan antlaşmaya gerekçe üretmeye çalışır.<sup>79</sup>

Bu antlaşma sonrasında Varna (1444) ve Kosova (1448) Savaşları'nda Sırp'lar tarafsız kalmış ve Segedin Antlaşması ile kazandıkları topraklarını kaybetmemeyi amaçlamışlardı.<sup>80</sup> Segedin Antlaşmasının imzalanmasından sonra II. Murat, “*Murat Han yeniçeri ve sipahi ve dahi sair çeriye destur virüb kendisü dahi ol vakitte saltanatını terk idiüb Manisa'ya varub karâr idiüb oğlu Sultân Mehmet'e sipariş etti.*” cümlesi ile kaynaklara yansıdığı üzere saltanattan çekilerek oğlu Şehzade Mehmet'i tahta çıkarmıştı.<sup>81</sup>

Sırp'lar, uzun zamandır Osmanlılara karşı toprak kaybederken, Segedin Antlaşması ile önemli kazanımlar elde etmiş olduklarından, bu fırsattan istifade ederek topraklarında hâkimiyetlerini sürdürmek istiyorlardı. Hatta durumdan o kadar memnunlardı ki 1448 Kosova Savaşı öncesinde Macarların Osmanlılara karşı harekete geçtiğini Osmanlı hükümdarına Sırp Kralı Georges haber vermişti.<sup>82</sup>

II. Murat'ın 1451'de ölümünden sonra yeni ve genç Osmanlı hükümdarı II. Mehmet, (1451-1481) Osmanlı tahtına tekrar çıktıktan sonra üvey annesi olan Maria'yı kendi ülkesine gönderdi. Ayrıca Sırp sınırına yakın yerde birçok yeri satın alıp mülk olarak Maria'ya vererek hayatını rahat sürdürebilecek imkânlar sundu.<sup>83</sup>

Genç hükümdar, İstanbul'u fethetmeyi amaçlamış olması ve Balkanlardan gelebilecek herhangi bir saldırıyla bu düşüncesini askıya alma tehlikesi ile karşı karşıya kalmamak amacıyla Alacahisar (Kruşevac) ve çevresini Sırp Kralı Brankoviç'e bırakmak zorunda kalmıştı. II. Mehmet bundan sonra mesaisini İstanbul'un fethine ayırdı.

1453 yılında İstanbul'un fethinden sonra durmuş olan Balkanlar'daki ilerlemenin başlama zamanı gelmişti. Sırp Kralı Brankoviç, İstanbul'un fethini kutlamak üzere elçisini gönderirken bazı kalelerin anahtarlarını da II. Mehmet'e göndermekle esasında gelebilecek saldırıların önünü kesmek arzusundaydı. Bunun yanında Osmanlılara karşı oluşmaya başlayan Haçlı ordusunda da yer almayı planlayarak kendini garantiye almayı hedeflemişti. Sırbistan'dan gelen

<sup>79</sup> Hoca Sadettin, c. II, s. 210-211

<sup>80</sup> İ. H. Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi**, c. II, s. 14

<sup>81</sup> Yusuf Bin Abdullah; **Bizans Söylenceleriyle Osmanlı Tarihi, Târih-i âl-i Osman** (haz. Efdal Seviçli), Eylül yay. İzmir 1997 s. 141. Ayrıca bkz. **Aşıkpaşazâde**, s. 131; Tursun Bey; **Tarih-i Ebu'l Feth**, (haz. Mertol Tulum) İstanbul 1977, s. 36; **Hoca Sadettin**, c. II, s. 214, “Ferzend-i sağirini taht-ı saltanata reva gördü” Bkz. **Künhü'l-Ahbâr**, s. 354

<sup>82</sup> **Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi**, s. 134-135

<sup>83</sup> İ. H. Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi**, c. I, s. 454

heyetten, başka kalelerin teslimini isteyen II. Mehmet, ret cevabı ile 1454 yılında Sırbistan Seferi'nin bahanesini de bulmuş oldu ve sefer hazırlıklarının başlaması emrini verdi. Sırp Kralı Brankoviç'in elinde bulunan yerleri fethetmek üzere Firuz Bey komutasındaki ordusunu Sırbistan üzerine gönderen II. Mehmet'in amacı, babası II. Murat zamanında Osmanlı hâkimiyetinde olan ancak Macarların yardımı ile tekrar eski topraklarını kazanan Brankoviç'in ülkesini elinden almaktı.<sup>84</sup> Bu amaçla Macarlara ait olan Belgrat'tan başlayarak İstanbul'a kadar uzanan tarihi ticaret yoluna da hâkim olmayı hedefliyordu.<sup>85</sup>

II. Mehmet'in emri ile Sırbistan'a saldıran Firuz Bey'in bu faaliyeti, Macarların Sırlara yardımı sonucunda başarısız olunca, 1455 yılında II. Mehmet bizzat Sırbistan üzerine harekete geçti. Novobra ve Trebçe hisarları başta olmak üzere Sırbistan'ın başka bölgeleri de ele geçirildi. Bu sefer sırasında ayrıca Sırp kralının hazinesine de el konuldu.<sup>86</sup> Yapılan antlaşma gereğince Sırlardan alınan kaleler Osmanlılarda kalacak, her yıl üç milyon akçe haraç ödenecek ve Osmanlıların ihtiyaç duymaları halinde Sırp birlikleri Osmanlı ordusunda yer alacaktı.<sup>87</sup>

II. Mehmet bu antlaşmadan sonra I. Murat'ın şehit olduğu Kosova'ya geldi ve bölgeyi ziyaret ederek ihsanlarda bulundu.<sup>88</sup> II. Mehmet'in Sırbistan seferinde çok sayıda esir alınmış ve bu esirler yeni fethedilmiş olan İstanbul ve çevresine göçürülmüşlerdi.<sup>89</sup> İstanbul şehrinin ihtiyacını gidermek için şehrin civarındaki otuz beş boş yerleşim alanı yeni köyler haline getirildi. Yeni yerleşim alanlarına Sırbistan ve Mora seferlerinde esir alınıp yerleştirilen köylü sayısı otuz bin civarındaydı. Bunların köyleri bırakıp kaçmalarını önlemek adına, klasik Osmanlı uygulamasından farklı olarak "*ortakçı kul*" statüsünde hayatlarını sürdürmeleri sağlandı.<sup>90</sup>

II. Mehmet, 1456 yılında Belgrat'ı fethetmek üzere harekete geçmiş fakat bunu başaramamıştı. Osmanlı kaynaklarının, bu seferin başarısızlığını bazı Osmanlı beylerinin isteksiz davranışlarına bağlama çabaları göze çarpar.<sup>91</sup> II. Mehmet'in, Belgrat Seferi'nden İstanbul'a dönüşünden sonra Sırp kralının öldüğü haberini aldı.<sup>92</sup> Yerine II. Murat zamanında Tokat'ta esir kalan ve gözleri kör edilen Lazar (1456-1458) geçti. Lazar, II. Murat tarafından Segedin Antlaşmasına göre serbest bırakılarak babası Sırp kralına gönderilmişti. Ancak

<sup>84</sup> **Hoca Sadettin**, c. III, s. 3-5

<sup>85</sup> N. İorga, **a.g.e.**, c. II, s. 62

<sup>86</sup> Tursun Bey, **Târ'ih-i Ebu'l-Feth**, s. 78, **İbn Kemal**, VII. Defter, s. 114vd.

<sup>87</sup> H. İnalcık, "Mehmet II" mad. **İA**, c. 7, s. 521

<sup>88</sup> **Aşıkpaşazade**, s. 145-146, **İbn Kemal**, VII. Defter, s. 118

<sup>89</sup> **Anonim Osmanlı Kroniği**, s. 125, **Anonim Tevârih-i Âl-i Osman**, s. 114

<sup>90</sup> H. İnalcık, **Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ**, s. 147

<sup>91</sup> **Aşıkpaşazade** s. 147

<sup>92</sup> **Tursun Bey**, s. 83

Lazar'ın krallığı Sırp ileri gelenleri tarafından kabul görmedi ve Semendire'de sınırlı bir hâkimiyet sürdürdü. Bu durumdan istifade etmek amacıyla Macar Kralı Hunyadi faaliyetlere başladı.<sup>93</sup> Sırbistan'daki bu durum ve Macar Kralı Hunyadi'nin faaliyetleri II. Mehmet'in tekrar harekete geçmesini mecbur kıldı. Nitekim 1458 yılının sonunda II. Mehmet, Mora'yı fethetmek niyeti ile ilerlerken annesi bir Sırp olan Mahmut Paşa'yı da Sırbistan'ın tamamını ele geçirmek üzere görevlendirdi. Mahmut Paşa aldığı emirle Sırbistan üzerine yürüdü ve Güvercinlik (Dimetoka=Gümüşçay), Niv (?) (Sava), Görice (Korçe) hisarlarını fethetti. Daha sonra Mahmut Paşa ile Üsküp'te buluşan II. Mehmet sipahiler için yirmi iki akçe olarak toplanan çift resmini, seferin uzak bölgelerde olması sebebiyle, otuz iki akçeye yükseltti. Osmanlı tarihlerinden Tevârih-i Âl-i Osman yazarı olan Aşıkpaşazade'de II. Mehmet'in bu seferine katılarak Üsküp'e gittiğini kaydeder.<sup>94</sup>

Sefer sonrasında İstanbul'a dönen II. Mehmet, Sırp ülkesinin hemen tamamını ele geçirmiş, fakat Semendire kalesini kuşatmış olmasına rağmen fethedememişti. Bu yüzden Semendire'nin fethi için 1459 yılına kadar beklemesi gerekecekti. Bu tarihte harekete geçen II. Mehmet, Semendire kalesini ele geçirip Sırbistan topraklarının tamamına hâkim olmuştu. Semendire kalesinin muhafızı Mahmut Paşa'nın kardeşi idi. Kalenin Mahmut Paşa'ya teslimini Mahmut Paşa'nın Sırp kardeşi tarafından gerçekleştirildiği Aşıkpaşazâde tarafından kaydedilmiştir.<sup>95</sup> II. Mehmet, Semendire kalesinin muhafazası için dizdar ve yeterince yeniçeri ile azap bıraktıktan sonra İstanbul'a döndü.<sup>96</sup>

Osmanlı-Sırp ilişkileri I. Süleyman zamanına kadar aradaki antlaşma dolayısıyla birkaç istisna dışında bir sıkıntı olmadan devam etti. Ancak I.Selim'in Mısır Seferi dönüşünde Macarlar, İzvornik (Zıvornik=Tuzla-i Zır) üzerine saldırınca aradaki antlaşma bozuldu. Fetih politikalarını terk ederek yönünü doğuya kaydıran I. Selim, Macarlarla bu antlaşmayı yeniledi ve böylece bölgedeki sükûnet yeniden sağlanmış oldu.<sup>97</sup> Ancak II. Murat ve oğlu II. Mehmet tarafından denenmiş olmasına rağmen Belgrat henüz Osmanlıların eline geçememiştir.

1520 yılında Osmanlı hükümdarı I. Selim öldüğünde Osmanlı tahtına I. Süleyman'ın çıkmasının hemen ardından Macarlar, Selim'le yapılan antlaşmayı bozdular ve başkaldırdılar. Hatta Süleyman'ın tahta çıkışını haber vermek üzere gönderilen divan çavuşu Behram'ın öldürülmesi üzerine 1521 yılında Osmanlı hükümdarı harekete geçti. Semendire ve Sofya'da Osmanlı akıncıları toplanınca İstanbul'dan Yeniçeri ordusu ile yola çıkan I Süleyman, elli kadar küçük

<sup>93</sup> İbn Kemal, *Tevârih-i Âl-i Osman*, VII. Defter, s. 114

<sup>94</sup> *Aşıkpaşazade* s. 150

<sup>95</sup> *Aşıkpaşazade* s. 153

<sup>96</sup> *Tursun Bey*, s. 104, İbn Kemal, VII. Defter, s. 174-176

<sup>97</sup> İ. H. Uzunçarşılı, *a.g.e.*, c. II, s. 310

gemiden oluşan donanmasına Tuna nehrine gitme emrini verdi. Osmanlı ordusunda toplardan başka iki adet fil de bulunuyordu. I. Süleyman, Filibe, Sofya ve Niş yolu ile Alacahisar'a (Kruşevac) geldi. Burada ikiye ayrılan yoldan Macaristan'a yönelen Osmanlı hükümdarı Veziriazam Piri Paşa'ya, topları Semendire'den Belgrat'a getirmesi emrini vermişti. Kendisi de Böğürdelen'e (Sabaç) gelip kaleyi fethetti. Süleyman, ilk fethettiği kale olması dolayısıyla kalenin genişletilip bir iç kale yapılmasını emretti.<sup>98</sup>

Osmanlı hükümdarı Böğürdelen'de iken Osmanlı donanması da Tuna nehri vasıtasıyla Osmanlı hükümdarının bulunduğu yerin yakınına gelmişti. I. Süleyman buradan Sirem (Szerem, Syrmien) üzerine hareket etti ve kaleyi yağmalattı. Macar kralının Osmanlı ordusunun karşısına çıkmayacağı haberini alan I. Süleyman, Belgrat'ı fethetmek üzere harekete geçti. Tuna yakınındaki Zemun (Sirem, Dimitrofça) kalesini ele geçirmek suretiyle Belgrat'a gelme ihtimali bulunan Macar ordusunun da yolunu kesmiş oldu. Top atışları ve lağımlarla Belgrat kalesi yirmi yedi gün süren kuşatmadan sonra ele geçirildi. Ancak bundan sonra da savaş günlerce devam etmişti. Kale halkının aman dilemesi ve aman vermenin padişah kanunu olması dolayısıyla Osmanlı hükümdarı kale sakinlerine dokunmadı. Böylece 30 Ağustos 1521 yılında Belgrat, Osmanlılar tarafından tamamen ele geçirilmiş oldu. I. Süleyman, Belgrat'a birçok asker, silah, görevli ve insan yerleştirdikten sonra İstanbul'a döndü.<sup>99</sup> I. Süleyman'ın ilk seferi olan Belgrat kalesinin ele geçirilmesinden sonra kale içinde bulunup aslen Sırp olan aileler, II. Mehmet döneminde olduğu gibi malları ile birlikte İstanbul'a göçürüldüler ve Yedikule civarında iskân edilip Belgrat mahallesini kurdular.<sup>100</sup>

Bütün bu siyasî olaylardan anlaşıldığı üzere Sırp despotluğu, Osmanlı fetihleri sonrasında bazen içişlerinde özerk bırakılmıştır. Her hal ve şartta Osmanlılara yıllık haraç adı altında vergilerini vermekle mükellefler. Bu bakımdan Sırbistan'ın durumu II. Mehmet zamanına kadar bazen haraçgüzar, bazen uc bölge olarak varlığını sürdürmüştü. II. Mehmet'in 1459 yılında bölgeyi tamamen ele geçirmesinden sonra sancak haline getirildi. Artık bir Osmanlı sancağı olan Sırbistan bu tarihten sonra sancakbeyi atanması ile yönetildi.

Her ne kadar Osmanlı-Sırp ilişkileri ittifaklar, savaşlar ve fetihler ekseninde gelişmişse de sosyo-ekonomik ve teşkilat tarihi alanlarında da karşılıklı etkileşimin olduğu göz ardı edilemez. Sözelimi, Sırbistan'da Stefan Duşan zamanından beri uygulanmakta olan raiyyet rüsumu unsurlarından olan odun,

<sup>98</sup> İ. H. Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi**, c. II, s. 311

<sup>99</sup> Lütü Paşa, **Tevârih-i Âl-i Osman**, İstanbul 1341, s. 296-303, İbn Kemal; **Tevârih-i Âl-i Osman**, X. Defter, (haz. Şerafettin Turan) TTK. yay., Ankara 1991, s. 91vd.

<sup>100</sup> İ. H. Uzunçarşılı, **a.g.e.**, c. II, s. 311

saman ve ot hizmetleri<sup>101</sup> on altıncı yüzyılın başlarında henüz paraya çevrilmemişti ve aynı olarak ödeniyordu. İnalçık, bunu bölgenin Osmanlı İmparatorluğuna oldukça geç sayılabilecek bir tarih olan 1459 yılında katılmış olmasına bağlamaktadır.<sup>102</sup> Stefan Duşan dönemindeki Sırp kanununa göre, Sırp köylüsü, *pronija* öderdi. Bu sahibi için haftada iki gün bedenen çalışmak, bir gün bağda hizmet etmek ve bir gün ot biçmekten ibarettir. Ayrıca yılda bir kez olmak üzere *hyperper* (Bizans altın parası) vergi öderdi. Bu verginin yaklaşık 25 Osmanlı akçesine eşit olması dolayısıyla İnalçık tarafından İспенçe'nin menşei vergi olarak kabul edilmektedir.<sup>103</sup>

Ancak Stefan kanununda köylünün, beyi hesabına haftada iki gün çalışması gerekirken Osmanlı sistemi bunu yılda bir kere ve üç gün hizmet olarak değiştirmişti. Bu uygulama ile köylüyü yerel yönetimin sömürüsüne karşı korumayı amaçlayan Osmanlı uygulaması Balkan hâkimiyetindeki başarısının en başta gelen sebepleri arasında yer alıyordu.<sup>104</sup>

Öte yandan devşirme olarak Osmanlı sarayında bulunan birçok Sırp'ın varlığı bilinmektedir. *Devşirme Sistemi* gerçek anlamda Osmanlı'ya ait orijinal bir kurumdu. Hristiyan ailelerden alınan çocuklar Türk ailelerin yanında yetiştirildikten sonra sarayda eğitilir, akabinde Osmanlı hükümdarının emrinde görev yaparlardı. Devşirmelerin görev yaptığı yerler arasında Osmanlı bürokrasisinin en üst kademeleri de bulunuyordu. Osmanlıların özellikle II. Mehmet döneminden itibaren çok önemli bir sistem haline getirerek uyguladığı

<sup>101</sup> Raiyyet Rûsûmu ile ilgili olarak ayrıntılı bilgi için bkz. H. İnalçık **Osmanlı İmparatorluğu Toplum...** s. 31-65

<sup>102</sup> H. İnalçık **Osmanlı İmparatorluğu Toplum...** s. 334-335

<sup>103</sup> H. İnalçık **a.g.e.**, s. 336, Osmanlı İmparatorluğu'nda İspence adı altında gayrimüslimlerden alınan bu verginin kaynağı konusunda netlik yoktur. İnalçık'ın ileri sürdüğü *hyperper*'in karşılığı olduğu ve Timar gelirlerine dâhil edilen vergi türü (bkz. H. İnalçık, **Osmanlı İmparatorluğunun Ekonomik ve Sosyal Tarihi**, c. I (çev. Halil Berktaş), İstanbul 2004, s. 453) açıklamalarının yanında M. Z. Pakalın'da kesin olarak bir şey söylemek için yeni belgelere ihtiyaç duyulmaktadır diyor. (M. Z. Pakalın, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, İstanbul 1993, c. II, s. 88-89) Bu görüşler akılda tutularak, Osmanlıların Rumeli'ye geçtikten sonra 1363 yılında Gelibolu'da kurulan Acemi Ocağına ağa tayin olunan Kara Rüstem Paşa tarafından uygulanan Pençik resmi=Pençik akçesi ile bir ilgisi olabileceği de ileri sürülebilir. Zira savaşlarda esir alınanların 125 akçe olarak belirlenen değerinin, savaş ganimeti olarak 1/5'inin hazineye kalması kanununa göre bu beş esirden biri alınır ya da yerine 25 akçe hazineye intikal ederdi. (Pençik kanunu hakkında bkz. Mücteba İlgürel, "Yeniçeri", **İA**, c. XIII, s. 387) Dolayısıyla pençik vergisinin ilerleyen dönemlerde değiştirilerek ispence adı altında alınmaya devam edildiği de düşünülebilir. (Bkz. H. Eroğlu, **Osmanlılar Yönetim ve Strateji**, s. 156)

<sup>104</sup> H. İnalçık, **Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ**, s. 19

devşirme sisteminin gerekli eleman ihtiyacı için en önemli kaynaklardan biri de Sırbistan idi.<sup>105</sup> Sözelimi, II. Mehmet'in iki kez veziriazamlığını (1453-1467 ve 1472-1473) yapan Mahmut Paşa'nın annesi Sırp idi. Rumeli beylerbeyi Karacabey de bir Sırp devşirmeydi.<sup>106</sup> Ayrıca 1430 yılında Osmanlı Divan-ı Hümayunu'nda Nişancılık görevini yürüten Çuraç isimli bir Sırp bulunuyordu.<sup>107</sup>

Bunlara ilave olarak, devşirme sistemi uygulaması dikkate alındığında, Osmanlıların Balkanlar'da takip ettiği politikaların boyutları net bir biçimde göze çarpar. Özellikle Balkan coğrafyasında temel olarak Osmanlıların bir İslamlaştırma güttüğü şeklindeki görüşlerin<sup>108</sup> aksine böyle bir politika gütmeye izlerine Osmanlı kaynaklarında rastlanılmaktadır. Rumeli topraklarını teker teker ele geçiren Osmanlı'nın burada uyguladığı stratejisi, var olan anarşiyi ortadan kaldırmaya yönelikti. Rudi Paul Lindner, kutsal savaş ideolojisinin mümkün olmadığını, gazi ideolojisinin itici güç değil meşrulaştırma çabaları olduğunu kabul eder.<sup>109</sup> Gyula Kaldy Nagy ise Osmanlıların ilk dönemlerindeki saldırılarının asıl amacının cihat ya da gaza olsun herkesin İslamiyet'i kabul etmesini sağlamak olmadığını, buna kanıt olarak, hükümdarın cihat çağrısı yaptığı zaman askerlerin çoğunun kutsal savaş için gerekli olan dini bağlılıktan ve görev duygusundan yoksun olduğu için çağrıya uymayanların şiddetli cezalarla tehdit edildiği, bu sebeple her sefer sırasında çağrıya uyarak katılanların yoklama defterlerine kaydedildiklerini, dolayısıyla bunun için de ganimetin amaçlandığını, dinî duygularla hareket edenlerin savaştan kaçamayacağını ileri sürer.<sup>110</sup> Ayrıca Ömer Lütfü Barkan'ın görüşleri çok önem taşır. Barkan, Osmanlıların ilk dönemleri hakkında *"İlk devirlerin teşkilat ve idare usulleri kadar devlet ve hakimiyet telakkilerinin meydana çıkmasında öyle bir kitabi açıp bakma ve gördüğünü tatbik etme nevinden âlimâne ve dindarâne bir zihniyet yerine daha ziyade tecrübe ve geleneklerden mülbem pratik bir duygu bâkîm olmuş ve bu sayede İslamî renk ve lafızlar altında çeşitli devlet ananelerinin devam ettirilmesi imkan dahilinde girmiştir... kuruluş devrinin nişancılarını tasarlamış olan ilk Osmanlı padişahlarının umumiyetle çok realist bir şekilde hareket ettikleri ve Hristiyan memleketlerinde yaptıkları fetihler için İslamlığın mukaddes cihat ideolojisini benimsemiş gözükmelerine rağmen dünya*

<sup>105</sup> Ayrıntılı bilgi için bkz. Y. Ercan, **Osmanlı Yönetiminde Gayrimüslimler, Kuruluş'tan Tanzimat'a Kadar Sosyal, Ekonomik ve Hukukî Durumları**, Ankara 2001, s. 123-171

<sup>106</sup> N. Iorga, **a.g.e.**, c. II, s. 178, 180

<sup>107</sup> N. Iorga, **a.g.e.**, c. I, s. 206

<sup>108</sup> Osmanlı İmparatorluğunun uyguladığı ve farklı görüşlerin ortaya çıkmasına sebep olan Devşirme Sistemi ile ilgili fikirler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Y. Ercan, **a.g.e.**, s. 159-171

<sup>109</sup> Rudi Paul Lindner, "İlk Dönem Osmanlı Tarihinde İtici Güç ve Meşruiyet", **Söğütten İstanbul'a**, (Der. Oktay Özel-Mehmet Öz) İstanbul 2000, s. 409 ve 415

<sup>110</sup> Gyula Kaldy Nagy, "İlk Dönem Osmanlı Tarihinde İtici Güç ve Meşruiyet", **Söğütten İstanbul'a**, s. 405

*işlerinde dinî düşüncelerinin geniş ölçüde tesiri altında kalacak kadar mutaassıp davranmak mecburiyetini hissetmedikleri görülür.”<sup>111</sup> demektir. Köprülü de bu konuda, aynı düşünür ve Osmanlı cihat anlayışını “eski kavmi ananelerin zâbiren Müslümanlık cilasına bürünmüş basit bir şekli”<sup>112</sup> olarak tanımlar.<sup>113</sup>*

Dolayısıyla, yukarıda belirtilen görüşler ve bu görüşlere paralel olarak İncalcık’ın, Sırbistan bölgesine ait Osmanlı arşiv belgelerinden çıkardığı bilgilerden, Osmanlı hâkimiyetindeki gayrimüslimlerin Osmanlı toprak ve askerî rejiminin birer unsuru olarak varlıklarını devam ettirdikleri anlaşılmaktadır. Bu bilgiler gösteriyor ki, özellikle Sırp asil ve askerî sınıfları yerlerinde bırakılmış ve timar erleri olarak Osmanlı Timar Sistemi’nin içerisinde yer almışlardır.<sup>114</sup> İncalcık, Rumeli’de özellikle Hristiyan yerli unsurların Timar Sistemi içerisine alınarak askeri hizmetlerinden faydalanılmasını, Balkan coğrafyasına Türk nüfusunun akın etmemesine, aksine göçenlerin de zorla iskân edilenler olması dolayısıyla duyulan eleman ihtiyacına bağlamaktadır. Sırbistan ve Arnavutluk fetihlerinde bu yeni fetih alanlarına göçerek toprak arayan kitleler bulunamamıştı.<sup>115</sup>

Öte yandan Sırplar, Osmanlı İmparatorluğu’nun bir askerî teşkilatı olarak 1376 yılında kurulan *Voynuk Teşkilatı*’nın<sup>116</sup> içerisinde yer almışlardır. Türk fetihleri öncesinde Sırbistan’da küçük toprak sahibi olan ve “*vojini*” veya “*vojiniç*” diye adlandırılan asiller, Türk yönetimi altına girdiklerinde *Voynuk* adıyla eski topraklarının hâkimi olarak varlıklarını sürdürmüşlerdi.<sup>117</sup>

Sonuç olarak; on dördüncü yüzyılın ortalarında Osmanlıların, Bizans İmparatorluğu’yla, iç işlerine müdahale anlamına da gelebilecek, ittifakı sonucunda Osmanlı-Sırp ilişkileri/mücadeleleri başlamış bulunuyordu. Bu ilişkiler askerî ve siyasî alanda devam ederken pek tabii Osmanlı fetih ve göç siyasetinin bir parçası olarak bölgeye yerleştirdiği Müslüman Türk unsurlarla birlikte yeni bir veche büründü. Ortaya çıkan bu durum, imparatorluğun mutedil yönetim anlayışının bir sonucu olarak Osmanlı sisteminin parçaları olan Sırp ve Müslüman Türkleri kendi kültürlerine sahip, ancak Osmanlı tebaası hüviyetinde bir arada tutma başarısı göstermiştir. Nitekim Sırbistan bölgesinin fethinden sonra Sırpların İstanbul’a göçürülmesinde görüldüğü gibi imparatorluğun bu yönü belki de farklı gurupları Osmanlı ekonomik ve askeri sistemi içerisine dâhil etmesiyle daha kabul edilebilir bir durumu ortaya

<sup>111</sup> Ömer Lütfü Barkan, “Türkiye’de Din ve Devlet İşleri” **Cumhuriyetin 50. Yılı Semineri**, TTK yay. Ankara 1975

<sup>112</sup> F. Köprülü, **Osmanlı Devletinin Kuruluşu**, TTK yay. Ankara 1999, s. 47-48

<sup>113</sup> H. Eroğlu, **Osmanlılar Yönetim ve Strateji**, s. 153-154

<sup>114</sup> H. İncalcık **Osmanlı İmparatorluğu Toplum...** s. 70

<sup>115</sup> H. İncalcık **a.g.e.**, s. 150

<sup>116</sup> Y. Ercan, **Osmanlı İmparatorluğunda Bulgarlar ve Voynuklar**, Ankara 1989, s. 5

<sup>117</sup> Y. Ercan, **Bulgarlar ve Voynuklar**, s. 1

çıkartıyordu. Toprak rejiminin bölgede uygulanmasının yanında Sırp askerî sınıfını, Osmanlı askerî sistemi içerisine dâhil etme çabası da Osmanlıların bölgedeki meşruiyetini güçlendiren unsur olarak göze çarpar. Bütün bunlarla birlikte özellikle Sırp hanedanı ile kurulan akrabalık ilişkileri ve devşirme sisteminin uygulanması Sırplarla Osmanlı arasında kuvvetli bir bağ kurulmasına yol açan etkenlerdir. Ancak yine de dönemin devletlerarası ilişkileri göz önüne alındığında Osmanlı-Sırp ilişkileri, kimi zaman müttefik olarak kimi zaman savaşmak suretiyle iki tarafın mücadelesinin de bir göstergesiydi.

### Kaynaklar ve Arştırmalar

Albayrak, Nuri, **Osmanlı Yer Adları Sözlüğü**, İstanbul 2003

**Anonim Osmanlı Kroniği** (1299-1512), (haz. Necdet Öztürk), İstanbul 2000

**Anonim Tevârih-i Âl-i Osman**, F. Giese Neşri (haz. Nimet Azamet), İstanbul 1992

Aşıkpaşazade, **Osmanoğullarının Tarihi**, (haz. Kemal Yavuz-M. A. Yekta Saraç) İstanbul 2003

Aşıkpaşazâde, **Tevârih-i Âl-i Osman**, (Ali Bey Neşri) İstanbul 1332

Barkan, Ömer Lütfü, “Türkiye’de Din ve Devlet İşleri” **Cumhuriyetin 50. Yılı Semineri**, TTK yay. Ankara 1975

Doukas, **Decline and Fall of Byzantium to the Ottoman Turks**, (by Harry J. Magoulis), Wayne State University Press. Detroit 1975

Ercan, Yavuz, **Osmanlı İmparatorluğunda Bulgarlar ve Voynuklar**, TTK yay. Ankara 1989, s. 5

Ercan, Yavuz, **Osmanlı Yönetiminde Gayrimüslimler, Kuruluş’tan Tanzimat’a Kadar Sosyal, Ekonomik ve Hukukî Durumları**, Turhan Kitabevi yay. Ankara 2001

Eroğlu, Haldun, “Ankara Savaşı (1402): Bayezit-Timur Mücadelesinde Şehzâdelerin Rolü”, **Folklor Edebiyat Dergisi** Sayı: 35, (Ankara 2003/3)

Eroğlu, Haldun, **Osmanlı Devletinde Şehzadelik Kurumu**, Akçağ yay. Ankara 2004

Eroğlu, Haldun, **Osmanlılar Devlet ve Hâkimiyet**, Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul 2016

Eroğlu, Haldun, **Osmanlılar Yönetim ve Strateji**, Gökkuşbu Yay. İstanbul 2007

Gelibolulu Mustafa Ali; **Kitabü’t-Tarih-i Künhü’l-Ahbar**, (hazırlayanlar Ahmet Uğur, Mustafa Çuhadar , Ahmet Gül, İbrahim Hakkı Çuhadar) Kayseri 1997

Halej, A., “Sırbistan” mad. **İ. A**, c. 10, MEB yay. İstanbul 1993

Hammer, J. Von, **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi**, c. I, (ed. İlhan Bahar), Kumsaati yay. İstanbul 2008

- Hayrullah Efendi; **Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye Târihi**, c. 4, İstanbul 1277
- Hoca Saadettin Efendi; **Tacü't-Tevarih** (sad. İsmet Parmaksız) c. I, Ankara 1979
- Iorga, Nicolae, **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi**, (terc. Nîlüfer Epçeli), c. I, İstanbul 2005
- İbn Kemal**, IV. Defter, (haz. Koji İmazawa) TTK yay. Ankara 2000
- İbn Kemal, **Tevarih-i Al-i Osman**, II. Defter, (haz. Şerafettin Turan) TTK. yay., Ankara 1991
- İbn Kemal**, VII. Defter, (haz. Şerafettin Turan), Ankara 1991
- İlgürelî, Mücteba, “Yeniçeri”, İA, c. XIII
- İnalcık, Halil “Osmanlı Devletinin Kuruluşu” **Türkler**, Sayı 9, Yeni Türkiye yay., Ankara 2002
- İnalcık, Halil **Osmanlı İmparatorluğunun Ekonomik ve Sosyal Tarihi**, c. I (çev. Halil Berktaş), İstanbul 2004
- İnalcık, Halil, **Osmanlı İmparatorluğu, Klasik Çağ (1300-1600)**, (çev. Ruşen Sezer), Yapı Kredi yay. İstanbul 2004
- İnalcık, Halil,, **Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi**, Eren yay. İstanbul 1996
- Köprülü, M. Fuat, **Osmanlı Devletinin Kuruluşu**, TTK yay. Ankara 1999
- Leslie, L. Peirce, **Harem-i Humâyun Osmanlı İmparatorluğunda Hükûmranlık ve Kadın**, Tarih Vakfı yay. İstanbul 1998
- Linder, Rudi Paul, “İlk Dönem Osmanlı Tarihinde İtici Güç ve Meşruiyet”, **Söğütten İstanbul’a**, (derleyenler Oktay Özel-Mehmet Öz ) İmge yay. Ankara 2000
- Lütfî Paşa, **Tevârih-i Âl-i Osman**, İstanbul 1341
- Malcolm, Noel, **Kosova-Balkanları Anlamak**, (terc. Özden Arıkan), İstanbul 1999
- Mehmet Hemdemi Solakzade, **Solakzâde Tarihi** (haz. Vahid Çabuk)Ankara 1989
- Mehmet Neşri, **Tevarih-i Al-i Osman** (haz. Faik Reşit Unat- Mehmet Altal Köymen) c. I, Ankara 1992
- Pakalın, Mehmet Zeki, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, MEB yay. İstanbul 1993
- Radu, R. Florescu-Raymond T. McNally, **Drakula ya da Kazıklı Voyvoda**, (çev. Ali Cevad Akkoyunlu), İstanbul 2000
- Rûhî Tarihi, (Yaşar Yücel- Halil Erdoğan Cengiz, Oxford Nüshası, Değerlendirme, Metnin Yeni Harflere Çevirisi, 466 Sayfa Tıpkı Basım ile Birlikte), **Belgeler Dergisi**, c. XIV, sayı 18 (Ankara 1992)
- Sezen, Tahir, **Osmanlı Yer Adları**, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü yay., Ankara 2006

Tursun Bey, **Tarih-i Ebu'l Feth**, (haz. Mertol Tulum) İstanbul 1977

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, **Osmanlı Tarihi**, c. I, TTK yay. Ankara 1994

**XV. Yüzyıl Tarihçilerinden Selâtin-Nâme (1299-1490)**, (haz. Necdet Öztürk), TTK yay. Ankara 2001

**XVI. Asır'da Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi**, (haz. Şerif Baştav), Ankara 1973

Yusuf Bin Abdullah, **Bizans Söylenceleriyle Osmanlı Tarihi, Târih-i Âl-i Osman** (haz. Efdal Seviçli), Eylül yay. İzmir 1997